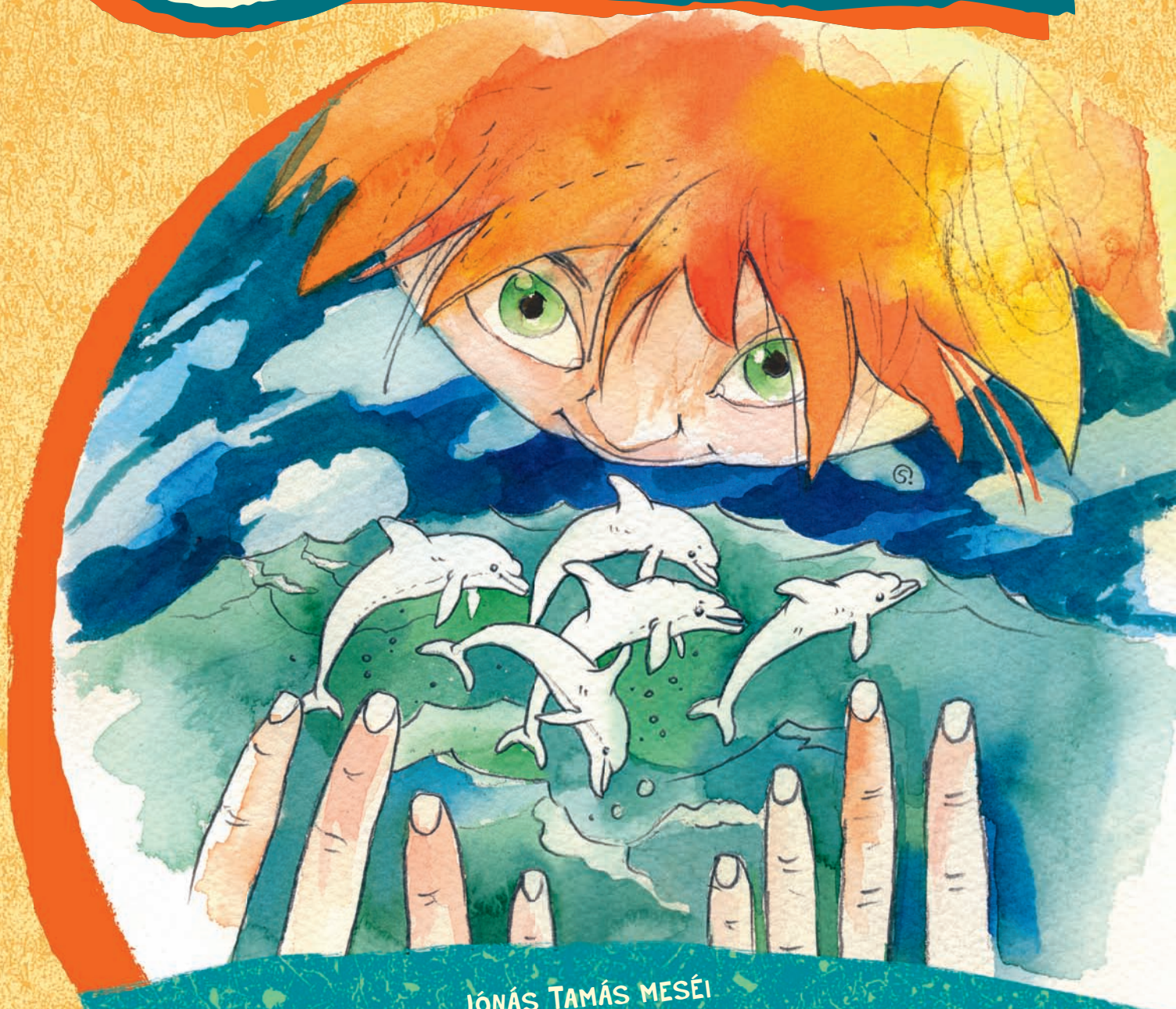

2014. május

imborá

kíváncsi diákok lapja

JÓNÁS TAMÁS MESÉI
Aranyka és a gyíkkirály
A három hegy titka
A névtelen kisfiú
4. oldal

Vendégünk volt Dóka Péter

Május elején Sepsiszentgyörgyön a Bod Péter Megyei Könyvtár
Gábor Áron Termében találkozott olvasóival
Dóka Péter, *Az ellopott zsiráf*, a *Hogyan lettem médiasztár?*
és *A kék hajú lány* című ifjúsági könyvek szerzője.
Kamaszkoráról, irodalomról, alkotásról mesélt...
hogyan mit, megtudhatjátok a júniusi Cimborából.

CIMBORA – 2014. május, XXV. évfolyam
Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimborá árát a Cimborá Alapítvány bankszámlájára várjuk:
Coint IBAN: RO14BRDE150SV01455331500,
BRD. Sf. Gheorghe, Fundația Cimborá,
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Bogdán László, Csillag István, Forrai Tibor,
Keszeg Ágnes, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,
Vetró Bodoni Barnabás

A borítón Csillag István illusztrációja.
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimborá Alapítvány.
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában.

Szerkesztőség: Cimborá szerkesztőség, Szabadság tér 7 szám,
520055, Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com
Web: www.cimborá.net

TÁMOGATÓINK

Kovászna Megyei
Tanácsa

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

Kovászna Megyei
Művelődési Központ

TÁMOGATÓ AZ RMDSZ ÉS
A KOMUNITÁS ALAPÍTVÁNY

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Nonprofit Zrt.

Tartalom

Cimbirodalom

JÓNÁS TAMÁS

Aranyka és a gyikkirály ..... 4. oldal

FRANCOISE DOLTO

**A kamaszkor védelmében avagy
a homár drámája** (részletek)

2. rész: A szerelem ..... 10. oldal

A gyermekkor évszázadai

SZŐCS IMRE rovata

Korai életévek mozija

Luis Buñuel spanyol-mexikói filmrendező ..... 13. oldal

Barangoló

KÓNYA ÉVA rovata

Nagy művészek halhatatlan múzsái ..... 18. oldal

Égi és földi múzsák ..... 19. oldal

Mesés Kalandok

KESZEG VILMOS rovata

Erdélyi rátótiádák ..... 23. oldal

A kalodától a simogatásig

ZAYZON ÁGNES rovata

A gyermek helyzete a középkorban

(Nyugat-Európa) ..... 25. oldal

Hegyen-völgyön kul-túra

KÖLLŐ ZSOLT rovata

A Transzfogaras magasában ..... 27. oldal

G-kulcs

MÜLLER HENRIETTA rovata

Akkezdet Phiai ..... 28. oldal

EDŐságok

GERGELY EDŐ rovata

Ne pánikolj! ..... 15. oldal

Pad alatt

Cimbi naplója ..... 29. oldal

Szín-tér

VETRÓ BODONI BARNABÁS rovata

Alkoss zsigerből, szabadon!

A Szín-téren: a francia származású

képzőművész, Jean Dubuffet ..... 16. oldal

Keresztrejtvények ..... 30. oldal

Cimbi képtára ..... 31. oldal

Jónás Tamás: költő, próza- és drámaíró, 1973-ban született Ózdon, roma családban. Négyéves koráig Csernelyen élt, majd intézetbe került testvéreivel együtt. Hatéves volt, amikor visszakerült szüleihez, majd Szombathelyre költöztek. Tizenhat éves kora óta jelennek meg versei. Hét verskötet (legutóbbi: *Lassuló zuhanás*, 2013) és négy prózákötet (legutóbbi: *Apuapuapu*, 2013) szerzője.

Szerkesztett meséskönyvet, cigány irodalmi antológiákat, készített tévé- és dokumentumfilmeket. A dokk.hu irodalmi portál alapító szerkesztője, az Amaro Drom és a Rádió C munkatársa is volt. Huszonkét évesen adta ki *Cigányidők* címmel írt önéletrajzi regényét, amelyben kora gyermekkorra történéseit próbálja feldolgozni. Felsőfokú tanulmányait a győri Széchenyi István Műszaki Főiskolán, az ELTE magyar-szankszrit szakán és a Tan Kapuja Buddhista Főiskolán végezte, diplomát nem szerzett. Programozóként is dolgozik. 2002-ben az Esterházy Péter által neki ítelt rangos Herder-ösztöndíjjal egy évet Bécsben töltött. 2006-ban Artisjus-díjas, 2009-ben az egyik legnagyobb irodalmi elismerés, az Aegon-díj kitüntetéttje.

JÓNÁS TAMÁS Aranyka és a gyíkkirály

Ebben a lakásban, mielőtt ide költöztünk volna, élt egy idős, kedves asszony. Egy reggel arra ébredt, hogy valaki halkán, de kitaratóan kopogtat az ajtaján. Odacsoszogott, s amikor kinyitotta az ajtót, egy nyolc éves forma, szőke kislányt talált ott.

- Mi a neved?
- Nincsen nevem - válaszolta a kislány.
- Legyen akkor a te neved mostantól Aranyka!

Aranyka széles mosollyal fogadta el a nevet, megpördült örömeiben, és attól kezdve az idős nénivel lakott. Segített neki takarítani, mosni, főzni.

Egy reggel azonban arra ébredt, hogy a néni nincs se a konyhában, se a fürdőben, de még a gangon se sepreget. Bekopogott a szobájába, hogy megnézzé, alszik-e még. De mit talált az ágyban? Sok-sok, apró, homokszemre emlékeztető csillagport. Még a halom alakja is olyan volt, mint a nénié. Hozzáért, és a csillámzó porszemcsék szétszálltak a levegőben. Ebben a pillanatban egy apró, gyémántkoronás gyík jelent meg előtte, s bátran felszaladt a kislány lábára.

- Te ki vagy?
- Én vagyok Gyíkkirály - felelte vékony hangján az uralkodó. - Azért jöttem, hogy segítek neked új családot találni. Tudtad, ki volt ez a néni, aki befogadott és nevet adott neked?

Aranyka a fejét rázta, és közben próbálta szemügyre venni Gyíkkirályt, de az ablakon beragyogó napsugár, ahogy szétsugárzott a gyíkkirály gyémántkoronáján, úgy elvakította, hogy csak hunyorogni tudott.

- Ő volt az állatok tündére - mesélte neki a kis állat, s

közben fel-alá szaladgált Aranyka bokájától a térdéig.

- Most, hogy egyedül maradtál, segíteni akarok neked, hogy ne élj család nélkül - folytatta Gyíkkirály. - Adok neked egy ajándékot. Ha jól használod, édesapád, édesanyád és testvéreid lesznek a segítségével.

- És mi az az ajándék?
- Egy nagy tenger a szoknyád kicsi zsebében - válaszolta Gyíkkirály, és választ sem várva kisurrant a résnyire nyitott ajtón.

A kislány szoknyája kicsi zsebébe nyúlt, és valóban, egy végtelen tengert talált ott. Tenyerébe vette, s nézegette, milyen szépen ring a víz benne, hogyan úszkálnak a delfinek, a medúzák, az apró halak és a hatalmas bálnák. A tenger felett felhők hasáltak, és néha aprócska villámokat szórtak, olyanokat, amilyenek felvillannak, amikor hirtelen lehúzod magadról a kardigánodat.

Aranyka megfordította a tenyerét, vajon kifolyik-e belőle a végtelen kis tenger, de az úgy tapadt a tenyerére, mintha odaragasztották volna. Csak a felhők kerültek alá, és a kis villámok felfelé böködték a vizet.

Egész virradtig nézegette a kislány a tengert, csalogatókat, altatókat énekelt, hátha kikel a vízből az édesanyja, az édesapja és testvérei, de nem történt semmi. Hajnalban, amikor már nagyon fáradt és szomorú volt, sírni kezdett. És ahogy könnyezett, apró könnycseppjei a tenyerében tartott tengerbe hullottak. A két sós víz, a könnyé és a tengeré, összeért. Akkor történt meg, amire várt: minden egyes könnycsepp kék villámot csalogatott elő a vízből, amelyek elvakították Aranykát, de amint újra látni tudott, már előtte

is állt valaki: előbb az édesapja, aztán az édesanyja, majd nővére és végül az öccse. Álltak előtte mozdulatlanul, mosolyogva, mint akik száz meg száz éve várják, hogy megérkezzenek a kislányhoz. Aranyka szólította őket, de azok meg se mukkantak, úgy álltak ott, mint a főtéri szobrok. Aranyka elfáradt, zsebre vágta kis végtelen tengerét, és szomorúan álomba merült. Akkor még azt hitte, hogy a bolondját járatta vele Gyíkkirály, és nem is valódi családot kapott, csak szobrokat.

Éjjel ébredt fel. Körbenézett, csak a négy szobor állt előtte, ugyanazzal a mosollyal az arcukon, ahogy hagyta őket.

Amint éjfél ütött az óra, megint megjelent előtte a gyémántkoronás Gyíkkirály.

- Csak akkor kelnek életre - szól Aranykához -, ha meg tudsz válaszolni egy nagyon nehéz kérdésemre.

- Hadd halljam - mondta dacosan a kislány. Okos gyerekek volt, bízott magában, még soha, egyetlen kérdést sem tudtak neki feltenni sem a gyerekek, sem a felnőttek, amire ne tudta volna a helyes választ.

De most aztán igazán nehéz kérdést kapott Gyíkkirálytól:

- Ha az Isten fémpénz volna, és Jézus arca lenne az egyik oldalán, mi lenne a fémpénz másik oldalán?

Aranyka elmosolyodott.

- Ilyen egyszerű kérdést még a kisöcsém is meg tudna válaszolni - és kedvesen a szoborcsaládjára nézett, hiszen tudta, hogy a válasza után már meg is ölelheti őket, életre fognak kelni.

A Gyíkkirály izgatottan szaladgált Aranyka bokájától most már a combjáig, arra számított, hogy a kislány időt kér majd, hogy gondolkozhasson.

- De ha tévedsz, elporladnak a szobraid - morogta izgatottan.

- Ha az Isten fémpénz volna, és Jézus arca lenne az egyik oldalán, akkor a másikon bizony az ördögé volna - mondta a kislány, és felkacagott.

A Gyíkkirály se szó, se beszéd, kisurrant a szobából. Aranyka válaszában nem találhatott hibát.

Aranyka boldogsága teljes volt, édesanyja főzött a konyhán, édesapja a kicsit megereszkedett ajtókat, ablakokat javította, kifestette a házat, lecsiszolta a padlót. Édesöccse ólomkatonákat rakosgatott egymás mellé, egy egész regimentet, de egyiket sem küldte háborúzni, hanem mind-egyik mellé feleséget is faragtatott az apjával, és párokat rendelt egymás mellé, hadd puszilgassák egymást. Nővére pedig ruhákat varrt a család minden tagjának.

De éjjel, amikor elcsendesedett a szép család, megint megjelent Gyíkkirály. Izgatottabban szaladgált össze-vissza, alig tudta elmondani, amit akart:

- Ma jöttem el hozzád utoljára. Ha ma is megállod a helyed, többé nem zavarlak, de ha nem, elvesztesz mindent, amit eddig adtam neked.

Aranyka figyelmesen hallgatta Gyíkkirályt, aki olyan gyorsan szaladgált fel és alá, hogy néha szem elől is tévesztette. Végül Aranyka feje tetején bukkant fel, onnan suttogta az utolsó feladatot.

- Ma éjjel teljesítened kell egy kívánságomat!

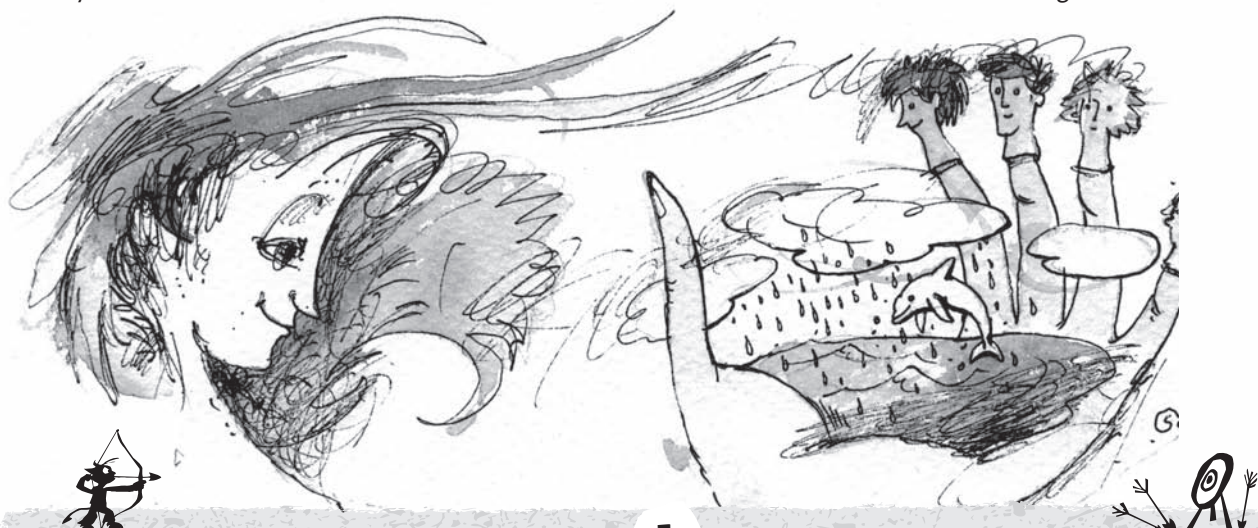
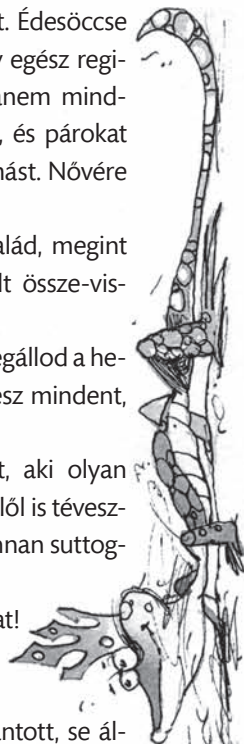
- Bármilyen legyen az, teljesítem!

- Le kell törnöd a farkamat!

Megijedt Aranyka - ő soha senkit nem bántott, se állatot, se embert, de még gallyat sem tört le egyetlen fáról sem. Gyíkkirály erősködött, hogy neki az nem fájdalmas dolog. Bosszúsán morgott, milyen buta kislány Aranyka, még azt sem tudja, hogy a gyíkok néha bizony elveszítik a farkukat, de mindig újra kinő nekik. Addig-addig könyörgött Aranykának, hogy a kislány megtette, amit kért: letörte Gyíkkirály hosszú, szépen csillogó, zöldes farkát.

Felszisszent Gyíkkirály, de a következő pillanatban fényár öntötte el a szobát, és ahogy eloszlott a fény, ott állt Aranyka előtt egy gyönyörű cigány kislány. Szélesen mosolygott a kislányra.

- Köszönöm, hogy megtetted, amit kértem. Ezüstke vagyok, a te párod. Ha majd nagyok leszünk, én veszek téged feleségül, sok gyerekünk lesz, és nagy palotánk. Visszajövérted kilenc év múlva. Emlékezni fogsz rám, ha visszatérek?

– Persze, hogy emlékezni fogok. De azért egy kicsit el is foglak felejteni.

Akkor Ezüstke szájon csókolta Aranykát, és mint aki ott se volt, eltűnt a telihold füstös fényében.

Aranyka szíve nagyot dobbant, nagyon megtetszett neki a cigány fiúcska, és elhatározta, hogy kiállja az utolsó próbát is, vár kilenc évet, hogy visszatérjen hozzá Ezüstke, a legszebb, legéde-
sebb csókú kisfiú a világon.

És Aranyka várt-várt, kilenc évig tanult, és boldogságban élt a családjával. Amikor tizenhét éves lett és olyan szép, mint egy bimbózdó rózsza, Ezüstke valóban visszatért.

A három hegy titka

Ezüstke bekopogott régi barátja, Mézes Sárkány házának kerek ablaküvegén. Mézes Sárkány, ahogy mindig, mézes kenyeret majszolt, de azért odatapasztotta egyik szemét az ablakra, hogy megnézze, ki zavarja. Nagyon megörült Ezüstkének. Ajtót nyitott.

– Jaj, de jó, hogy itt vagy! – mondta széles mosollyal, a mézes kenyér morzsái egy kicsit ki is hullottak a szájából. – De ki vagy te, sose láttalak?! – hatalmasra kerekedtek a szemei, amikor rájött, hogy egy idegennel beszél.

– Én vagyok Ezüstke! Eddig csak koronával a fejemen láttál. Gyíkkirály voltam.

– És már nem vagy az? – kérdezte aggódva Mézes Sárkány.

– Már ember vagyok, és nem mehetek vissza Aranykámhoz, amíg meg nem oldom a Három Hegy titkát.

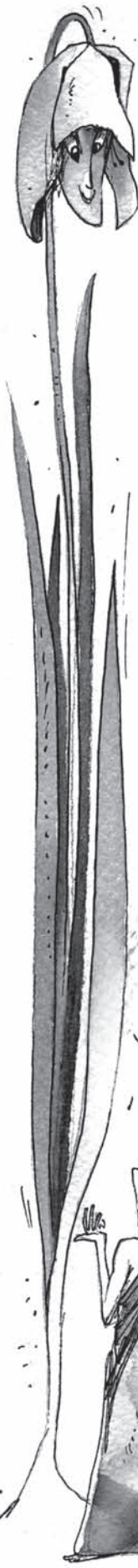
Mézes Sárkány behúzta szárnyait, füstöt fújt az orrán, a földhöz lapult, annyira megijedt a Három Hegy titkától.

– Jaj! – mondta őszintén. – Szerintem baba van a hasamban! – tette hozzá, és megmutatta Ezüstkének hatalmas pocakját.

– Csak megnőtt egy kicsit, túl sok mézes kenyeret ettél. És amúgy is, te fiú vagy!

Akkor leültek a ház előtti lócára, és a távolba meredtek, nézték a mindenen túli távolságban álló három hegyet: a sóhegyet, a vízhegyet és a szívhegyet.

– Mi a három hegy titka? – kérdezte Mézes

Sárkány, és közben igyekezett behúzni a pocakját.

– A sóhegy zörög, a vízhegy csobog, a szívhegy dobog minden éjjel, fájdalmasan. Így van ez már vagy ezer éve. Amikor még gyíkkirály voltam, megfogadtam, hogy ha emberré válok, megoldom a titkot, megszabadítom a hegyeket a szenvedéseiktől.

– Miért voltál te korábban gyík?

– Elvarázsoltak.

– Ki varázsolt el?

– A Fájdalom királynője.

– Jaj! – mondta őszintén a sárkány, és közben a hasát tapogatta. – Az én hasam is fájdalmas.

– Ha meg tudom oldani a Három Hegy titkát, eltűnik az állatok világából minden fájdalom.

– És az emberekéből?

– Abból nem.

– Nem lehet, hogy engem is elvarázsoltak? -- kérdezte Mézes Sárkány. Reménykedett benne, hogy igen, izgalmasnak tűnt neki a dolog.

– Akit a Fájdalom királynője varázsol el, koronát kap a fejére, és királlyá lesz. Te lennél akkor a sárkánykirály.

Mézes Sárkány megtapogatta a fejét, nincs-e rajta korona, de csak pár szál haját és egy-két dudort talált.

– De hiszen te voltál eddig az én királyom... – mondta elgondolkodva.

– Bizony. Mert a sárkányok nagyra nőtt gyíkok. Mézes Sárkány megértően bólogatott.

– Nagyon fáj a torkom – kezdett el aztán panaszkodni, mert szégyellte, hogy nem érti a dolgot, mit művel a Fájdalom királynője emberrel, állattal, azt meg végképp nem értette, hogy akkor a sárkányok gyíkok vagy a gyíkok sárkányok. – Olyan, mintha valami égetné a torkomat!

– Hányszor mondtam már neked, hogy ne befelé fújd a tüzet, hanem kifelé! Megégeted a saját torkod.

Mézes Sárkány köhintett egy nagyot, tüzet fújt, füstölt, és elmosolyodott.

– Igaz. De azért eszem egy kis mézet, az megnyugtatja a sebeimet.

Ebben a pillanatban a három hegy megmozdult: zörögtek, csobogtak, dobogtak, a föld beleremegett, még pár cserép is lezuhant Mézes Sárkány házának tetejéről.

– Most már tizenegy búb van a feje-

men – szólt fájdalmas hangon, és fejen állt, hátha vissza tudja nyomni a dudorokat.

Még aznap megkeresték az állatok tündérét, hogy megkérdezzék, mi a Három Hegy titka. Az állatok tündére, aki öreg néni volt az emberek világában, az állatok világában soha nem hervadó, hatalmas tulipánként élt. A hideg éjszakákra magába fogadott egy-egy méhcsapatot, akiknek már nem jutott idejük éjszakára visszarepülni a kasba. Rájuk zárta szirmait, hogy óvja őket az éjjeli hidegtől. Amikor Ezüstkéék megérkeztek hozzá, éppen kinyitotta magát, hogy munkájukra reppenhessenek az aprócska méhek.

– Üdvözöllek, Ezüstke, üdvözöllek, Mézes Sárkány! Tudtam, hogy eljöttök hozzám.

– Jó napot, tündér néni! A Három Hegy titka miatt jötünk – kezdett rögtön a mondandójának Ezüstke.

Mézes Sárkány szégyenlősen Ezüstke fülébe súgott.

– És azt kérdezteti a barátom, nem lehet-e, hogy ő valójában katicabogár, mert néha pötytyök jelennek meg a hátán.

A tulipán elmosolyodott, körbe-körbe forgatta a fejét, talán így nevetett a mókás kérdésen.

– Dehogyan vagy te katicabogár, édes Mézes Sárkány, a legszelídebb sárkány vagy, akit valaha is láttam.

Mézes Sárkány megnyugodva ült le, és nagy megnyugvásában füstkarikákat fújt az égre. Szájtátva nézte, ahogyan azok az égre emelkedtek, és mosolygós bárányfelhőkké váltak.

– A Három Hegy akkor nőtt ki a földből, amikor az emberek elkezdtek bántani, üldözni az állatokat. Sóhegy, Szívhegy és Vízhegy valaha egyek voltak, de a sok szenvedéstől, amit az állatoknak kellett elviselniük, szétváltak, és azóta fájdalmasan nyöszörögnek. Ha valaki újra tudná egyesíteni őket, megszűnne a fájdalmuk, és az emberek újra jóságosak lennének az állatokkal.

– És hogyan tudom őket egyesíteni? – kérdezte Ezüstke.

– Azt neked kell kitalálnod! De van nekem egy versikém, ami segíthet abban, hogy rájöjj:

Tekenőben tekenő, szemsarokban könnycsepp.

Nincs a víznek formája. Jó, ha sós egy csöppet.

Fájdalmas szíveknek sós tengerben könnyebb.

Ezüstke ráncolta a homlokát, vajon mi lehet ennek a versikének az értelme. Mézes Sárkány a talpát vakargatta, leplezni akarta zavarát, ő ugyanis nem figyelt. Azon gondolkodott, nem lehet-e, hogy ő valójában méhecske. Látta, mennyire hasonlít a kis mézgyártókra, és mivel ő is nagyon szerette a mézet, abban kezdett reménykedni, hogy valójában közibük való, csak túl nagyra nőtt.

Ám ekkor a tündér tulipán visszahúzta a szirmait, de még egyetlen szárát is, és lassan beszippantotta a föld. Eltűnt Ezüstke és a sárkány szeme elől.

– Az a baj ezzel a tündér nénival, hogy folyton eltűnik mindenhol – elégedetlenkedett Ezüstke.

– Pedig még lett volna hozzá egy kérdésem – szólt Mézes Sárkány, és megpróbált zümmögni, mint a méhek, de végül is csak a tűzfújás sikerült neki.

Ezüstke megkérte Mézes Sárkányt, hogy repítse haza, mert gondolkodnia kell a megoldáson. Ott felmászott barátja házának a tetejére. Belátta az egész állatbirodalmat, és három teljes éven át csak gondolkodott, gondolkodott. Egy reggel aztán, ahogy felkelt a Nap, mit látott Ezüstke? A Napnak Aranyka-arca volt. Sugarai, mint Aranyka hajszálai, amikor pörgött maga körül örömeiben, úgy reppentek széljel a világban, és melengettek, cirógattak minden növényt, minden állatot. Ezüstke szemét, szívét és eszét is megnyitotta a jóságos meleg, és rögtön rájött a megoldásra. Hatalmasat kurjantott, majd boldogan mászott le a tetőről.

– Rájöttem a versike értelmére! – kiáltotta. – Ha eldöntjük a vízhegyet, hatalmas tó lesz belőle. Ha beledöntjük a sóhegyet, sós tenger lesz belőle. S ha beledöntjük a szívhegyet, megkönnyebbül a tengerben a gyötrődő szív.

Mézes Sárkány aggódva verdesett a szárnyaival.

– Ne haragudj, barátom, de hibádzik itt nekem valami. Miért említette a tündér néni a versike első sorát, a tekenőt? Hogy is volt?

– Tekenőben tekenő, szemsarokban könnycsepp, nincs a víznek formája! Igazad van, Sárkány koma!

– Koma? Mit jelent, hogy koma?

– Az olyan, mint a barát. De a lényeg: az első dolgunk, hogy medret ássunk a tónak. És ezt csak te tudod kivájni, olyan nagy és erős vagy.

Mézes Sárkány elkezdte magát méregetni: tényleg hatalmas volt, tényleg erős, de főleg nagyon éhes. Örömmel egyezett bele, hogy kiássa a tónak a medret. De csak azzal a kikötéssel, hogy közben mézet hordoz neki Ezüstke, mert bizony munka közben ennie is kell. Ezüstke nem esett kétségbe, elhatározta, az állatvilág összes méhét megkéri, hogy amíg tart a nagy munka, lássák el Mézes Sárkányt elegendő mézzel.

Mézes Sárkány három éven át ásta a tómedret: kaparta a karmaival, perzselte tűzokádással, megtisztította a göröngyöktől szárnycsapkodással. És közben nyelte-nyalta a mézet, amit a dolgos méhek csepegtettek az ég magasából a szájába.

Végre elkészült a hatalmas tómeder. Aztán már könnyű dolguk volt. Először a meder jobb oldalán álló vízhegyet döntötték bele a mélyedésbe. De bizony beletelt egy teljes esztendőbe, mire az egész vízhegy beledsordogált, azt türelemmel ki kellett várniuk.

Aztán a tó bal oldalán álló sóhegyet döntötték el: a tóból tenger lett. De bizony beletelt egy évbe, míg teljesen feloldódott a hatalmas tömb a vízben, azt türelemmel ki kellett várniuk.

Végül a szívhegyet billentették meg, azt volt a legkönnyebb, mivel a csúcán állt. Először nem történt semmi. És bizony eltelt egy esztendő, mire a hatalmas szív elkezdett dobogni a víz alatt, azt türelemmel ki kellett várniuk. Azóta is az a dobogó szív hullámoztatja a tengert.

A türelmük meghozta a jutalmat: végül felragyogott az ég, megszűntek a hegyek fájdalmas nyöszörgései, Ezüstke pedig úgy eltűnt, ahogy érkezett, csak egy villanás maradt utána. Az eltelt kilenc év alatt felnőtt férfi lett belőle, úgy tért vissza szerelméhez, Aranykához. Nagyon meglepődött, amikor Aranyka lakásában megjelent: egy kutyát látott először, aztán a gyönyörű, szelíd Aranyka állt elé. Már nem kislány volt, hanem csendes szavú, lágy mozdulatú, fekete szemű leányzó. Körülötte állatok és növények mindenütt. A lakás olyan volt, mint egy dzsungel: tengerimalacok, cicák, papagájok szaladgáltak, visítotak. Krizantémok, tulipánok, vérehullató fecskék, zsályák illatoztak.

– Édes szerelmem, csillagszeműm, hát megérkeztl!

– Így ígértem. De nem felejtettél-e el? Ahogy mondtad, egy kicsikét legalább.

– Egy kicsikét elfelejtettek. Azt feledtem, milyen voltál kislánynak, és abban gyönyörködöm, milyen szép vagy leánynek.

Akkor újra megcsókolták egymást. Életükben másodszor.

A névtelen kisfiú

Aranyka és Ezüstke összeházasodtak, szerelmeskedtek, és kilenc hónap múlva gyerekük is született. Aranyka hosszasan tervezgette, amíg terhes volt, hogy mi lesz a neve, ha fiú lesz, ha lány lesz, de Ezüstke mindannyiszor lebeszélte a nevekről.

– Ennek a gyereknek nem lesz neve! – mondta ellentmondást nem tűrő hangon.

– De hát miért, szerelmem? – kérdezte Aranyka, sejtette, hogy valami súlyos titok van a dolog mögött, amit a férje nem akar neki elmondani, félti őt a fájdalomtól.

A kisfiú eleinte olyan kopaszka volt, mint egy tojás, egy szál haj nem sok, annyi se volt a kis fején. De tavasszal, ahogy elkezdtek nyílni a virágok, és rügyek osontak a fákra, az ő feje is virágozni kezdett. De így, ahogy mondom. Először egy apró hóvirág nyílt ki a fején, a bal füle mögött. Óvatosan bújt elő, mintha körül akarna nézni, milyen odakint az idő. Aztán egy reggel arra ébredtek a kisfiú szülei, hogy a feje olyan annak, mint egy sűrű kert: volt azon Nefelejcs, Kardvirág, Rózsa, Margaréta, de még egy mákvirág is akadt.

Aranyka mosolyogva nézte a kisfiát, gyönyörködött benne. Csak Ezüstke ijedt meg.

– Hamarosan ellepik a méhek... – mondta a homlokát ráncolva, és becsukott minden ablakot, elhúzta a függönyöket, de még az ajtóra is ráfordította a kulcsot.

Valójában nem is a méhek miatt aggódott. Tudta, hogy kisfiát kiszemelte magának a Fájdalom királynője. Ült az asztalnál, könnyökölt, úgy gondolkodott egy napon át. Éjjel aztán, ahogy feleségével egymás mellett feküdtek az ágyban, elmondta Aranykának, mi nyomasztja.

– A Fájdalom királynője a növények királyának akarja kisfiunkat. Hároméves korában elrabolja tőlünk.

– Ki ez a Fájdalom királynő? – kérdezte érdeklődve Aranyka, cseppet sem ijedt meg.

– Ő volt az öreg néni, aki befogadott téged. Az emberek világában néniként jelenik meg, az állatok világában tulipánként, a növények világában pedig szarvasként.

– És miért üldöz téged?

– Nem üldöz, Aranyka, én fogadtam őt magamba. El kell mesélnem egy történetet.

Aranyka átölelte férjét, csókot cuppantott a homlokára, s szeretettel figyelte Ezüstke szavait.

– Az én édesapám vadász volt. Olyan vadász, akinek nem volt fegyvere. Az erdőben élt, segítette a bajba jutott állatokat, gondozta a növényeket, télen-nyáron járta a rengetegeket. Gyakran vele mentünk édesanyámmal. Egy ilyen

alkalommal szörnyű dolog történt. Volt édesapámnak egy kedvenc, fáktól körülölelt mezője, ahová rengeteg tulipánt ültetett. Szokatlan forró, napfényes április volt, pompáztak a virágok, méhecskék zümmögtek, mintha milliárdnyian lettek volna. És akkor láttuk meg, hogy körülöttünk néhány fa már lángol. Jó ideje éreztük a füst szagát, talán azért is mentünk arra a helyre, nem csak a tulipánok miatt. Gondatlan kirándulók hagyták maguk után a parazsat, nem oltották el rendesen a tüzet, amikor hazamentek. Megállíthatatlanul és gyorsan terjedt a tűz. Tehetetlenül álltunk tulipános rét közepén. Az állatok rémülten szaladgáltak, de nem találtak kiutat. Fájdalomtól megkövesedett szívvel néztem, ahogy a növények, az állatok a tűz áldozataivá lettek.

Ekkor nagyot sóhajtott Ezüstke, a fájdalomtól nagyokat nyelt, és bizony, könnycseppek is legördültek az arcán.

– Álltunk a tűz közepén. Már nem volt menekülés. Láttam, ahogy fájdalomtól bőgve egy lángoló szarvas szalad ki az erdőből, majd holtan esik össze. Végig kellett nézmem, ahogy porrá hamvad. A tulipánok is mind, egytől-egyig odavesztek: egyenként lobbantak el. Mire körbenéztem, már egyedül álltam a forróságban, édesanyám és édesapám elveszett a nagy füstben, soha se láttam őket többet. Akkor talált rám a Fájdalom királynője, amikor már azt hittem, kettészakad a szívem a fájdalomtól. Gyíkká változtatott, mert azok fürgék. Még épp időben. Nekem sikerült egyedül kiszurrannom a lángok közül.

– Így lettél hát Gyíkkirály! – sóhajtott Aranyka, és megölelte a fájdalomtól meggyötört férjét.

– Amíg a fájdalom bennem él, a Fájdalom királynője nem hagy nekünk nyugtot. Amíg nem adunk a fiunknak nevet, az Isten, az ördög, a szellemek, a kísértetek, senki, de senki nem tud róla, hogy a fiunk létezik. Ezért nem akarom, hogy nevet adjunk neki! Hiszen tudod, a szarvasokat is azért nevezzük szarvasnak, hogy ne kelljen a valódi nevüket kimondanunk, csak ennyit: az az állat, amelyiknek szar-

va van. Vagy ott a farkas! Ő az az állat, amelyiknek farka van. Akinek nincs neve, olyan, mintha nem is létezne.

– Egyet se félj, szerelmem, tudom én, mit kell tennünk! Új erdőt kell telepítenünk, és újra kell ültetnünk minden elveszett virágot, rengeteg tulipánt, ahogy édesapád is tette.

Ezüstkének nagyon megtetszett az ötlet. Már másnap megkeresték azt a területet, amelyről Ezüstke mesélt. Bizony, még látszódott, hogy ott valaha nagy tűz pusztított. Heteken át dolgoztak. Mózeskosárban magukkal vitték virágzó fejú kisiukat, s reggeltől napestig dolgoztak. Megkapálták a földet, kiásták az üszkös, fekete fák roncsait, s a friss földbe fiatal fákat, virágokat ültettek. Még abban évben nem, de a következőben olyan pompás mezőn sétálhattak, amilyen talán még Ezüstke édesapjáié sem volt.

Következő év áprilisában boldogan álltak a mező közepén, a fiatal fák és a méhecskéktől hangos mező közepén. Boldogan ölelték meg egymást, s nézték a kisiukat, ahogy botladozva lépeget.

– Mi legyen hát a fiunk neve, szerelmem? – kérdezte Ezüstke a feleségét.

Aranyka a férje vállára hajtotta a fejét, s szelíden így szólt:

– Hiszen úgyis tudod, mondtam már neked!

Ezüstke boldogan és büszkén bólintott. Nem vagyok benne biztos, de mintha akkor az égen egy kedves, mosolygós Sárkány is elrepült volna. De egészen biztos, hogy csak képzelődöm, Sárkányok csak a mesékben és az állatok titkos világában vannak.

– Legyen hát a fiunk neve mától... – és egyszerre mondták ki gyerekük nevét a mosolygós szülők. Alig mondták ki a nevet, a kisiú fejéről lehervadtak a virágok, és sűrű, csillogó fekete haja lett, amibe rögtön bele is kapott a langyos, kacagó szél.

Nektek nem árulom el, mi lett a kisiú neve. Találjátok ki ti! Nem olyan nehéz feladat.

FRANCOISE DOLTO

A kamaszkor védelmében avagy a homár drámája (részletek)

2. rész – A szerelem

Françoise Dolto: A kamaszkor védelmében avagy a homár drámája, PONT Kiadó, Budapest, 2012. Alapkiadás: Françoise Dolto: *Paroles pour adolescents ou le complexe du homard* Francia nyelvből fordította: Bóhm Judit és Erdélyi Ágnes.

Megrendelhető a kiadótól: www.pontkiado.hu.

A serdülőkor nagy újdonsága, hogy lehetőségünk nyílik valódi szerelmi kapcsolatok kialakítására. A nehézség, amivel a serdülőknek szembe kell nézniük, az a felnőttek és általában a társadalom értetlensége. Az érzelmek ugyanis ijesztőek lehetnek számukra, a velük való szembesülés időnként a jól megszokott életmódjukat is megkérdőjelezi. Valóban, a frissen szövődő szerelmi kapcsolatokban annyi erő és odaadás van, hogy gyakran drámai az ellentét azzal a képpel, amit a házasságról és a szerelemről a felnőttek mutatnak. Nehéz az ideális szerelem képét ébren tartani ott, ahol Ámor nyílát s üzenetét az ügyvéd és az ügyvédi felszólítások helyettesítik! Ilyen és hasonló okok miatt kíséri a serdülők életútját olyan sok kiábrándulás.

Claudine, 17 éves.

A szerelem az, amikor a másikat jobban szereted, mint saját magad, amikor tiszteled és imádad őt. Semmihez sem hasonlítható élmény!

Mire a felnőttkor küszöbéhez érünk, már tudjuk, hogy tele van ellentmondásokkal, miközben arra számítottunk, hogy az maga lesz a teljesség: csupa értelem, bizonyosság és mindenekelőtt szabadság. Minthogy ebben az összevisszaságban szükségünk van fogódzókra, ezért vagyunk fogékonnyak minden külső hatásra, és ezért van, hogy a családon kívüli kapcsolataink egyre fontosabbakká válnak számunkra.

Ezek a kapcsolataink a legkülönfélébbek lehetnek: a legjobb és a legrosszabb is megtörténhet bennük. Ezért különösen óvatosnak kell lennünk, és ügyesebben meg kell

tudni magunkat védeni, mint ahogy a gyerekkorunkban tettük az olyan emberek megjegyzéseitől, akik csak azért halmoznak el jótanácsaikkal, mert kicsi az önbecsülésük, a saját problémáikat nem tudják magukban tartani, és örülnek, ha találunk egy fiatalabbat, aki előtt okosnak tűnhetnek.

A hűségről vallott elképzeléseinket az élet gyakran próbára teszi. A hűség akkor nyer értelmet, ha két ember úgy érzi, hogy egymásnak vannak teremtve. Vigyázzunk, hogy ne tévesszük össze a szeretetet a szerelmi kalanddal. Ha csalódunk a partnerünkben, és ha nem vagy már nem vagyunk szerelmesek, a hűséget önmagáért erőltetni – neurotikus magatartás. Ezt nem könnyű magunknak bevallani. Nagy bátorság kell ahhoz, hogy beismerjük egy kapcsolatról: nincs benne szerelem. Néha a szakításhoz kell a legnagyobb bátorság.

Hogyan ismerhetjük fel a szerelmet? A féltékenység mindenesetre nem a szerelem jele, hanem az éretlenségé. Ha jól belegondolunk, szerelmi bánatunk sokszor a büszkeség miatti bánat. Amikor szerelmesek vagyunk, akkor szárnyalunk. A fantáziánk működésbe lép, kezdeményező képességünk megnő, költészetet látunk mindenben, amiben addig nem. Magunk is meglepődünk saját magunkon! Amikor együtt vagyunk, örömet akarunk szerezni egymásnak. Szabadabbnak, szebbnek érezzük magunkat, tele vagyunk tervekkel, és úgy érezzük, azokat véghez is tudjuk vinni. Ez más, mint amikor maguk alá temetnek az álmaink.

Ha egy kapcsolatban megrekedve érezzük magunkat, ha nem merünk önmagunk lenni, akkor ott valami nem stimmel a szerelemmel. Bátorság kell ahhoz, hogy az ember ezt elég gyorsan észrevegye, és ne tapicskoljon egy nem működő kapcsolatban csak azért, mert ki akarja spórolni a szakítás fájdalmát.

Nicolas, 16 éves.

A szerelem az én számomra inkább egy felfedezés. Átmeneti, mindenképpen, nem is lehet más: az, amikor felfedezzük, hogy egy ellenkező nemű személyhez fizikailag vonzódunk, míg végül megtaláljuk a „megfelelőt”.

A szerelmi kapcsolatban vannak ún. közeledési taktikák, amelyekkel sok játékos meglepetést szerezhetnek a párok

egymásnak. Mindez a szerelmi játék és kreativitás része, és a „stratégia” itt a másik legteljesebb tiszteletén alapszik: a kapcsolat fejlődését szolgálja, azt, hogy minél jobban megismerjük a másikat. Ha a bizalom nem teljes, érdemes elgondolkodni, hogy vajon valóban szerelmi kapcsolatban vagyunk-e. A szeretet nem nélkülözheti a bizalmat. Ezért nagyon fontos, hogy sohase engedjük meg magunknak, hogy csalárdak legyünk, azaz mást mondjunk, mint amit a szívünk mélyén gondolunk – mintha megtartanánk magunknak, amit gondolunk és kizárnánk a másikat belőle. Előfordulhat persze, hogy nincs más választásunk; de ha akkor is így teszünk, amikor nem muszáj, akkor azt nem szerelemből tesszük, hanem taktikázunk. Minden taktikázás, amely a valóságot eltakarja vagy eltorzítja, amikor nem adjuk át magunkat egészen, amikor önvédelemből lebegtetjük a dolgokat – megöli a kapcsolatot.

A szerelemben, a barátságban csakúgy, mint bármely más emberi kapcsolatban, óvakodjunk a kettős beszéd, a taktikázástól. Az érzelmi zsarolás, ami arra irányul, hogy a másikat csapdába ejtsük, például azt mondjuk neki, hogy mással voltunk csak azért, hogy féltékennyé tegyük, vagy azt mondjuk, hogy más is udvarol nekünk, csak hogy megszerezzük őt – ezek olcsó trükkök, és ellentétesek a szerelemmel: ez nem a másik, hanem csak önmagunk szeretete. Sem jónak, sem rossznak nem mondható – egyszerűen éretlen magatartás.

Betty, 16 éves.

Mielőtt összeházasodnánk, szeretnék valamennyit együtt élni a barátommal, hogy kiderüljön, működik-e a dolog. Sose lehet tudni, hogy nem fog-e bántani, vagy ilyesmi – én el nem bírnám viselni, pont én, aki annyira szeretem a szabadságot.

Elcsábítani valakit azt jelenti, hogy elhitetjük vele, hogy tetszik, miközben nem akarunk tőle semmit, és tudjuk, hogy a kapcsolatunk nem lesz tartós. A csábítás hatalmát megizlelni adhat ugyan némi önbizalmat, azonban megvan az a veszélye, hogy belebonyolódunk a kapcsolatba – márpedig annak a lényege épp a találkozás.

Fanni, 16 éves.

Azzal, akit szeretünk, olyan pillanatokot élünk meg, amik nem hasonlíthatók azokhoz az élményekhez, amiket a barátainkkal vagy a haverokkal szerzünk... és ezt nem csak fizikailag értem.

A csábításban pedig nincs igazi találkozás. A csábításban számítás van, hogy végül úgyszólván kilépünk a kapcsolatból, még akkor is, ha ez nem tudatos. Tulajdonképpen megtaggadjuk a másikat – nem adjuk magunkat oda teljesen, in-

kább csak a saját kielégülésünkre használjuk őt, hogy a csábító hatalmunkat próbálgassuk rajta. Azt a kifejezést is szokták erre használni, hogy „felcsipünk” valakit, vagy „horogra akad” – ahogy néha a mozi- vagy tévéfilmekben látjuk.

Néha, sőt nem is ritkán ezek a játszmák teljesen öntudatlanul zajlanak. Mégis elég veszélyes játék mind a csábító, mind az elcsábított számára. Az elcsábított komolyan veheti az érzelmeket, amiket a másik eljátszik. Azt hiheti, hogy a másik valóban akarja őt. Lehet, hogy eleinte ez hízogató számára. Amikor viszont rájön, hogy csak eszköz volt a másik kezében, amikor majd faképnél hagyják, akkor annál csalódottabb és megalázottabb lesz. A megalázottság pedig haragot és bosszúvágyat szülhet.

Amikor valakit elcsábítunk, nem mérjük fel a veszély mértékét. Pedig gyilkos erőket és veszélyes érzelmeket szabadíthatunk fel. Ez különösen ártalmas lehet olyankor, amikor a megalázott fél komoly fizikai erővel rendelkezik. Visszaélhet az erejével és kényszerítheti a másikat, hogy megkapja tőle azt, amit remélt. Ha egyszer a *jeti* (a mindnyájunkban bennünk rejlő állati ösztön) felébred, előfordulhat, hogy többé nem lehet megzabolázni.

A csábítás gyakran a vonzerónk bevetésének félresikerült módja. Nem elég érett magatartás, ami lehet, hogy csak alkalmi, és csak egy kis próbálkozás önbecsülésünk megszerzésének útján. Ha azonban egyszer megértettük ennek a természetét, változtathatunk a magatartásunkon, és véget vethetünk ennek a veszélyes játéknak.

A szerelem tele van csapdákkal. Sok-sok szeretet és gyakran türelem kell, ahhoz, hogy a csapdákat elkerüljük.

Vetřó Bodoni Barnabás illusztrációi

A szerelemben mindig sok gyöngédség van, de a gyöngédség önmagában még nem szerelem.

A szerelemben gyermekkorunk szeretet-élményének ismétlését éljük át. Életünk kezdetén mindnyájan arra vágytunk, hogy szüleinkkel szoros testi kapcsolatban legyünk. Ezért annyira vonzó a szimbiotikus szerelem. Ezért van az is, hogy öntudatlanul esetleg pont olyan – vagy homlokegyenest ellenkező (ami lényegében ugyanaz) – párkapcsolatot alakítunk ki, mint amilyen a szüleinké volt.

A szerelmesek – ha egyikük olyasmit mond vagy tesz, amivel a másik nem ért egyet – néha nem mernek megszólalni se, annyira félnek, hogy a társuk elhagyja őket. Mégis azt gondoljuk, nincs szörnyűbb annál, mint amikor egy pár olyanná válik, mint az ikrek, akik mindig mindenről ugyanazt gondolják.

A szerelmet a különbözőség táplálja, és az az energia, amit ennek a különbözőségnek a megértésére és a más-ként gondolkodó ember megbecsülésére fordítunk.

Meg kell tudnunk őrizni gondolkodásunk szabadságát, soha nem szabad lemondanunk az ideáljainkról – csak azért, mert akit szeretünk, másmilyennek akar minket látni.

A serdülőkor a szenvedélyek kora. A szenvedélyt össze szokták keverni a szerelemmel, de tudnunk kell, hogy a szenvedélyben nem feltétlenül van szeretetet. A szenvedélyben vágy és birtoklás van – valós és képzeletbeli egyaránt. Akiben szenvedély van, az birtokolni akarja a szeretőt, annak még a gondolatait is.

A szenvedélyből hiányzik a másik tisztelete. Ezért mondjuk, hogy több benne az ártó, mint az építő jelleg. De az is lehet, hogy egyik szenvedélyes kapcsolatból a másikba menve végül megértjük, mi az, hogy szerelem.

A házasság fontos szimbolikus kötelék, egyben egy társadalmi norma, amelynek a modalitásai koronként és kultúránként nagyon eltérőek. Voltak és ma is vannak olyan társadalmak, amelyekben a házasság és a szerelem két egymástól teljesen független dolog, ami elég szomorú, hogy így van.

A házastársi együttlétet lehet törvényekkel szabályozni, de azt a bensőséges kapcsolatot, ami egy férfit és egy nőt egymással összeköt, azt nem.

Az igazi szerelem az egyik legnagyobb erő, amely túlmutat az időn, a halálon és a törvényeken. A szerelem mindenütt és minden korban változatlan.

Françoise, 11 éves.

Mikor szerelmes vagyok, szépek érzem magam – úgy nagyjából. Nagyon jó érzés, hogy fontos vagy valakinek, és megbíznak benned, neked meg van kire támaszkodnod, és van, akire számíthatsz.

Patrícia, 16 éves.

SOS üzeneteket kapok, világmegváltó gondolatokat, hamis ígéreteket... látom, ahogy egy felhő elkűszik felettem és magamra hagy... létezni akarok, simogatást kérek! Felejtsd el, amit itt összehordok – ez nem én vagyok! Én nem csinállok rosszat, a fájdalom belül van, és amikor fáj, azt mondom: csak a májamban... Hiszek az abszolútban, a tökéletességben, a szenvedélyben... Ne kérdezd, miért, nem tudom... ne kérdezz semmit, nézz rám! Ne mondj semmit, csak szeress!

Krisztián, 16 és fél éves.

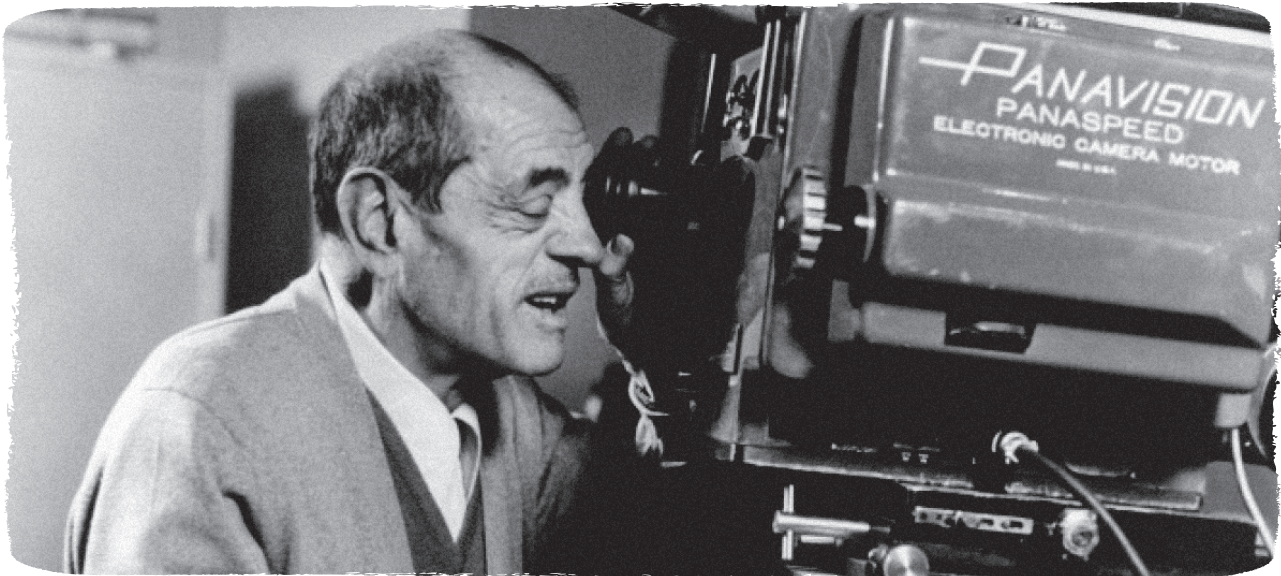
A szerelmet nehéz megmagyarázni, és még nehezebb megérteni. Kicsit olyan, mint a lottó. Vannak, akik egész életükben várják, hogy kihúzzák a számaikat, de soha nem nyernek semmit, mások meg rögtön megnyerik a főnyereményt. És vannak köztes esetek: akik nyernek, de csak feleannyit.

Cézár, 17 éves.

Bevallom, elég egyedül érzem magam és nagyon kíváncsi vagyok. Sokat melózok, néha nagyon elkeseredek, peszsimista vagyok, hát igen. Eléggé el tudok kenődni. Végül is vannak jobb napjaim, igen, de aztán megint rossz minden... azért azt hiszem, ha volna egy barátnőm, minden sokkal jobb lenne. ►

Korai életévek mozija

Luis Buñuel

Luis Buñuel spanyol-mexikói filmrendező a filmtörténet egyik legismertebb alakja. 1900-ban született egy nagybacska faluban, az aragóniai Calandában. Utolsó leheletem című önéletrajzában úgy emlékszik szülőfalujára, mint olyan, külvilágtól elzárt helyre, ahol megállt az idő. Itt az évszázados hagyományok által megszabott

mederben folyt az élet. Az emberek nem is hallottak, nem is akartak hallani a haladásról. Az élet ritmusát az évszázok, az egyházi ünnepek, és a falu templomának harangjai diktálták. „A vallás az élet minden területén jelen volt, a legapróbb dolgokban is. Én például azzal szórakoztam, hogy a padláson misét celebráltam a testvéreimnek. Volt

► Ali, 16 éves.

A barátaimmal az utcán lógunk, vagy a strandon, a gyerekkori emlékeinket keressük, barátokat szerzünk, különösen lányokat, akikkel járni lehet majd. A korunkbeliek mindig haverokat keresnek, főleg lányokat. Úgy akarjuk érezni magunkat, mint a többiek, érzelmeket akarunk átélni, a szerelmünket akarjuk kifejezni az iránt, akit szeretünk.

Karin, 15 éves.

Úgy gondolom, ha szeretünk valakit, hűségesnek kell lennünk hozzá. Legalábbis számomra a szerelemhez hozzátartozik a hűség, a bizalom, a szeretet, a barátság és mindaz, ami két embert összeköt.

Dominika, 16 éves.

A szerelem számomra létfontosságú – boldoggá tesz, úgy érzem, teljesen önmagam vagyok, vagyis más vagyok. Az is van, hogy elhatározom magamban: szerelmes leszek, és ez célt ad... lehet, hogy egy kicsit nevetséges, de jól érzem magam tőle.

Guillaume, 17 éves.

Megértettem valamit. Azt, hogy a szerelmi kapcsolatban a külső kinézet kevésbé számít. Ha megismerjük a másikat, akár az egész világot képesek vagyunk szépnek látni.

Ingrid, 16 éves.

A szerelmek jönnek és elmúlnak. Járunk egymással, megesküszünk, hogy örökké szeretjük egymást, majd elválunk, mert nem bírjuk egymást elviselni. A mi korunkban nem kell annyira komolyan venni a szerelmet, nem hiszem, hogy ilyenkor már meg lehet találni életünk nagy szerelmét. Ezért van, hogy jobban elvagyok szerelem nélkül, mint a barátaim, legalábbis az ilyen futó szerelem nélkül, ami a kamaszkorra jellemző... nem az igazira gondolok... Remélem, egy napon eljön az is, de még nem érzem magam késznek rá.

(Köszönjük a PONT Kiadónak, hogy engedélyezte a közlést.)

egy csomó ólomból való kegytárgyam, volt egy karingem és egy miseruhám is.” Calandában, mondja Buñuel, a középkor az első világháborúig tartott. Tehát még a középkorban született, mondhatnánk, és középkori gyermekkorából egyenesen a huszadik századi felnőttkorba lépett át. A család Zaragozába költözött, ahol már hódítottak a modern technika vívmányai. Ennek a világfelforgató huszadik századnak a meglepő találmányai közül leginkább a mozgóképek voltak a kedvére való újdonság. Olyan mély nyomot hagyott benne az akkor még gyermekcipőben járó új művészet, hogy szülei leghevesebb tiltakozása ellenére is a filmrendezői pályát választotta.

Első filmjei a szürrealizmus jegyében fogantak, és óriási botrányokat kavartak. Andalúziai kutya című filmjét, amelynek költségvetését a rendező édesanyja biztosította, aki végtére beletörődött, hogy fia ilyen „alantas foglalkozásra” adta a fejét, a híres szürrealista festővel, Salvador Dalival közösen forgatta. (A fiatal Salvador Dalira, a csodabogár szürrealista művészre így emlékszik vissza: „... nagyon furcsán öltözködött: széles karimájú kalapban járt, hatalmas csokornyakkendőt, a térdéig csüngő, hosszú zakót és kamáslit hordott. Úgy nézett ki, mint aki öltözködésével akarja provokálni az embereket, pedig erről szó sem volt. Azért öltözött így, mert így érezte jól magát...”) A születőfélben lévő filmművészettel – amely akkoriban még inkább vásári mutatványnak számított – való korai találkozása tehát egész életét meghatározó gyermekkori élménynek bizonyult, és élete szinte egybefonódott a film huszadik századi történetével.

Salvador Dalí 1960-ban

1908-ban, még gyermekkoromban fedeztem fel a mozit. Az intézménynek *Faruccini* volt a neve. Kint, szép faportál előtt hangos gépzenezővel hívogatta a bábémszokódokat a limonádéárus öt automatája. A barakkban, amelyet egyszerű ponyva fedett, a nézők padokon ültek. Engem persze a nevelőnőm kísért. Mindig mindenhová elkísért, még akkor is, ha Pelayo barátomhoz mentem, aki szemben lakott, a körút túloldalán.

Az első mozgóképek, amelyeket életemben láttam, és amelyek valósággal lenyűgöztek, egy disznót ábrázoltak. Rajzfilm volt. A disznó nemzetiszínű vállszalagot viselt, és énekelt. Fonográf volt a vászon mögött, az szolgáltatta a zenét. A film színes volt, erre pontosan emlékszem: vagyis minden képet külön-külön kifestettek.

Akkoriban ez még csak vásári komédia volt, a technika vívmánya. A vasút és a villamos akkor már megszokott dolog volt, de azért az úgynevezett modern technikának csak korlátozott szerep jutott Zaragozába. 1908-ban, azt hiszem, egyetlen automobil volt a városban, egy villamos autó. A mozival egy vadonatúj elem tört be középkori életünkbe.

Az elkövetkező években állandó mozik nyíltak Zaragozában, karosszékkel és párnázott, támla nélküli padokkal, az árnak megfelelően. 1914 körül három elég jó mozi van már, *Az aranyszalon*, a *Coiné* (ez egy híres fotográfus nevét viselte) és az *Ena Victoria*. A negyedik a Los Estebanes utcában volt, annak már elfelejtettem a nevét. Az egyik unokahúgom ebben az utcában lakott, a konyhájuk ablakából látni lehetett a filmet. De az ablakot nemsokára befalazták, és a konyha fölé üvegtetőt építettek: azon keresztül kapta a fényt. Mi erre lyukat fúrtunk a falba, és onnan néztük felváltva a néma mozgóképeket.

Nem nagyon emlékszem azokra a filmekre, amelyeket akkoriban láttam. Sokszor összekeverem őket olyan filmekkel, amiket Madridban láthattam. De egy francia komikusra azért emlékszem, aki folyton elesett. Spanyolországban Toribiónak hívták.

Zaragozában a hagyományos zongoristán kívül minden teremben volt egy *explicador*, vagyis egy férfi, aki a vászon mellett állt, és hangosan *magyarázta* a cselekményt. Ilyesmiket mondott:

– Hugó gróf meglátja a feleségét egy másik férfi karjában: ez a férfi nem ő. És most meglátják, hölgyeim és uraim, hogyan nyitja ki az íróasztala fiókját, hogyan veszi elő a revolverét, hogy megölje hűtlen feleségét.

A filmművészet olyan új formában mondta el a történeteket, olyan szokatlanul, hogy a közönség legnagyobb része alig értette, mi történik a vásznon, hogy hogyan ►

Ne pánikolj!

Könnnyű ezt mondani, hogy ne pánikolj, amikor valaki melletted izzad és fulladozik, de nem te izzadsz és fulladozol.

Metróztam. Egyik megállóban kopogó cipők hangja, utolsó slisszanással beugrik egy lány, a hangokból rájövök, társa kint maradt. Mellettem felhangzik a vastag röhögés, fiatal emberek teszik hangos megjegyzéseiket: ez egy jel volt, hogy nem szeret igazán, nem a te párod, ne búsulj utána, majd kerül más. Erre a kopogó cipők tulajdonosa hátrafordul, a kapucni alatt látom, fiatal lány, megszólal angolul, ne kacagjatok, turista vagyok, ez nem vicces. Visszafordul, rátapad az ablakra. Hallom, sír. Odamegyek hozzá. Az emberek néznek. Felteszem a kérdést, egyáltalán emberek ezek? Teljesen kétségbe van esve. Hüppögések közepette elnyögi, hogy két órája érkezett Budapestre, szlovák turista, pénztárcája, telefonja a pasijánál maradt, aki már nem tudott beszállni. Teljesen kétségbe van esve.

Mondom neki, a pasid az első szerelvényel utánad jön. Leszálok veled az első állomáson, bevárjuk. Közben kiderül, hogy emlékszik a szálloda címére. Rendben, gondolom magamban, ez még segítségünkre lehet. Folyton azt hangoztatja, hogy a telefonja is a barátjánál maradt. Nem árulom el neki, hogy egy hétre jöttem Budapestre, de nem töltöttem fel a telefonom, így az egész itt-tartózkodásomat más vonalakon bonyolítom, élem.

Nem akarom még inkább kétségbe ejteni. Aztán feltűnik a másik vonat, ablakára tapadt fiatal emberrel, aki kémlel kifelé. Rögtön tudom, ő az. Fuss oda hozzá, mondom. Fut is, aztán egy nagyot sír a fiú vállán.

Ne pánikolj, nézz a szemembe, mondtam neki folyamatosan, míg együtt várakoztunk. Ilyen rövid idő alatt, ha szerettem volna, se tudtam volna elmesélni neki mindazokat a helyzeteket, amikor telefon nélkül, egy-egy címmel a zsebemben vagy anélkül mozogtam a világban. Mivel nem volt egy ilyen ramaty kis kötelék, sokkal nagyobb léptékű segítséget kaptam, egy sokkal láthatatlanabb vezetéken keresztül, mint a mobiltelefonoké. És mindeddig megtartott ez a háló.

Szóval: relax, don't panic. ☺

► kapcsolódnak egymáshoz az események, amikor más és más a díszlet. Aztán észrevétlenül hozzászoktunk a film nyelvéhez, a vágáshoz, az egymás után vagy egymás mellett zajló események láncolatához, sőt, az időjátékhoz is. De akkoriban a közönség még alig-alig értette ezt az új nyelvet.

Ezért volt szükség *explicadorra*.

Még most is emlékszem, mennyire féltém, egyébként az összes többi nézővel együtt, amikor az első travellinget, kamerakocsizást láttam. Egy fej közelített hozzánk a vásznon, egyre nagyobb lett, mintha fel akarna falni. Az persze eszünkbe sem jutott, hogy a kamera közelít a fejhez, vagy hogy az valami trükk segítségével lesz egyre nagyobb, mint Méliès filmjeiben. Mi csak annyit láttunk, hogy egy fej közelít hozzánk, hatalmasra nő.

Az anyám, azt hiszem, később elment néha moziba, de abban biztos vagyok, hogy az apám, aki 1923-ban halt

meg, egyetlen filmet se látott életében. Pedig 1909-ben meglátogatta egy barátja Palma de Mallorcából, és azt ajánlotta neki, hogy finanszírozza mozibarakok felállítását a legtöbb spanyol városban. Az apám visszautasította az ajánlatot, mivel megvetette a mozit, „ezt az olcsó vásári komédiát”. Ha elfogadta volna, ma talán én lennék a legnagyobb spanyolországi forgalmazó.

Létezésének első húsz-harminc évében a mozit vásári szórakozásnak tekintették, amely közönséges dolog, a népek való, és semmi jövője a művészet területén. Egyetlen kritikust sem érdekelt. 1928-ban vagy 1929-ben, amikor bejelentettem az anyámnak, hogy meg akarom rendezni első filmemet, sokkos állapotba került, majdnem elsírta magát, mintha azt mondtam volna neki: „Mama, bohóc akarok lenni.”

(Luis Buñuel: *Utolsó leheletem* – részlet. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1989. Xantus Judit fordítása)

Alkoss zsigerből, szabadon!

A Szín-téren: a néhai, francia származású outszájder fán képzőművész, JEAN DUBUFFET (Le Havre, 1901–1985)

„Az art brut (nyers művészet) hiteles példányának az alkotó személyes forrásai kéretlen gyümölcsének kéne lennie, amelyet a személyes víziók függetlenségének és termékenységének mutatójaként kell értékelni, készítésének hátterében pedig nem állhat semmilyen, haszonszerzésre vagy nyilvános elismertségre való törekvés.” (J. D.)

Nem kéne elmenni Dubuffet mellett anélkül, hogy megnéznénk itt együtt néhány erőteljes munkáját, karakteres arcát, és elolvassuk néhány bölcs mondatát. Még úgy is, hogy ehhez vissza is kell kanyarodnunk az elmúlt évszázadba, serényen kicselezve azt az elvet, hogy kizárólag kortárs, mai alkotók munkáival ismerkedünk a Szín-térben.

Időutazás következik tehát! Az 1940-es évek derekán járunk, amikor hősünk az „art brut” címkével illette azokat az alkotásokat, amelyek nem a képzőművészeti tradí-

Madárevő, 1944

ciók égisze alatt születtek. Tanulmányozta, gyűjtötte a pszichiátriai betegek, a perifériára szorultak és naivok vizuális alkotásait. 1949-ben Párizsban rendezett nagyszabású kiállítást ezekből a művekből, 63 ismeretlen ember 200 alkotását mutatta be. A kiállítás katalógusában jelent meg először nyilvánosan az „art brut” kifejezés. Se korstílust, se stílusirányzatot nem jelöl a kifejezés, a függetlenséggel lehet a legjobban jellemezni, Dubuffet szerint az „autonóm inspiráció egy olyan modellen nyugszik,

Installáció, 2008

amelyben az alkotó az összes társadalmi és kulturális behatástól elszigetelten él, nem vesz részt iskolai rendszerű művészeti képzéseken, illetve nincs tudatában a hagyományoknak vagy a beállított kompozíciós előírásoknak”.

Főbb ihletforrásai közé tartoznak természetesen a háború borzalmai, az akkor feltárt lascaux-i barlangrajzok, a Brassai által fotográfiai csokorba gyűjtött falkarcolok, gyermekrajzok, a zavart elméjű emberek festményei.

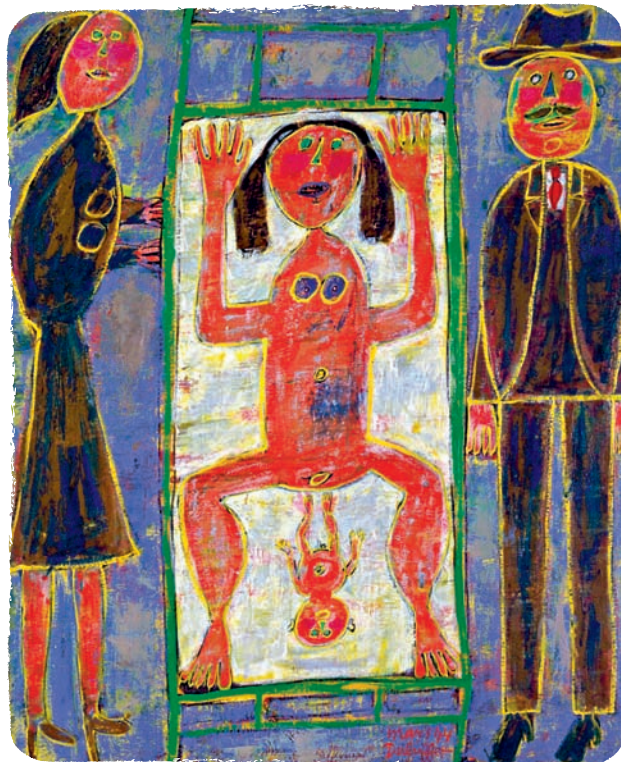
A nyers művészet kifejezést egy levelében használja először, miután látogatást tesz egy svájci elmeegógyintézetbe, és megtekinti a páciensek munkáit.

Dubuffet akadémiai képzésen vett részt a híres párizsi Julian magániskolában, amit aztán otthagyt. 1923-ban Olaszországba, 1924-ben Dél-Amerikába utazott. Ezután körülbelül tíz évre felhagyott a festéssel, először műszaki rajzolóként dolgozott, majd a családi borkereskedést vezette. 1942-ben kötelezte el magát végleg a művészet mellett. Ebből a szempontból is nagyon bejön nekem. Egy darabig foglalkozik a művészettel, aztán mással, aztán megint művészettel. Nem érdekli, ez hogy

néz ki kívülről, az étellel törődik. Ezért nagyon tudom őt tisztelni. Két világ közé helyezkedik, átjárhatóságot alakít ki magának, és aztán később tisztább betekintést nekünk.

Ezek a kívülálló figurák, akik köztünk élve nem törekednek a szépre, nem akarnak minket elkápráztatni, beazonosíthatatlanul, eklektikus és szokatlan formákat használva saját kiteljesedésüket követik. Így maradnak sokszor névtelenek. Otthonukat, udvaraikat, házaikat alakítják műalkotássá. És maradna minden a helyén, ha a mainstream nem látná a meggazdagodás lehetőségét ebben az esetben is. 1976-ban megnyitotta kapuit a lausanne-i Art Brut Museum. Ide adományozza aztán gyűjteményét a művész, jószándékból, de hogy jól tet-

Születés, 1944

te-e vagy sem, azt a fene tudja – kicsit ellentmond az elveinek. Népszerűvé vált a nézők, gyűjtők körében az art brut. Kiárusították. Elveszett?

De ne csüggedjünk. Folytassuk a munkánkat, mutassuk meg egymásnak is és a nagyvilágnak, hogy mit tudunk, ne próbáljunk bedőlni a divatoknak. Őszintén, hitelesen, katarzissal. Elég, ha nekünk tetszik, meg a szeretteinknek, s ha másoknak is, annál jobb – de ne ez legyen a fő célunk.

Roger Ballen and the parabola of pain (részlet)

Nagy művészek halhatatlan múzsái

Ketten Beethoven „Halhatatlan Kedveshez” írt leveleinek feltételezett címzettjei közül: Brunswick Teréz és Josephine magyar grófnők, a *Holdfény szonáta*, illetve a *Fidelio* című opera ihletői

Liszt Ferenc első nagy szerelme, gyermekeinek anyja, Marie d'Agoult grófnő (írói nevén Daniel Stern) férjét elhagyva követte a zeneköltőt (Henri Lehmann festménye, 1843)

Aurore Dupin (írói nevén George Sand) Alfred Musset-t versek írására, Liszt Ferencet és Frédéric Chopint zeneművek komponálására ihlette (Auguste Charpentier festménye, 1835)

Fra Filippo Lippi élettársa, madonnáinak szépséges modellje, a kolostorból megszöktetett apáca, Lucrezia Buti (*Szikkasztás madonna*, 1460 körül)

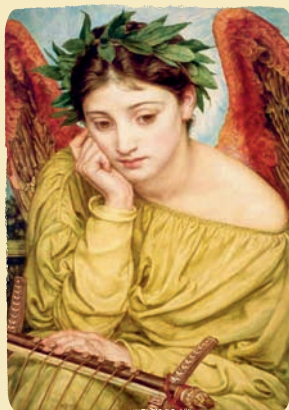
Tiziano Vecellio jóformán egyetlen nőről mintázta Madonnáit, Vénuszait, a tízévesen megismert Violantéről, aki évtizedeken át volt szerelme, múzsája (*Flora, a tavasz istennője*, 1515)

Gabriel Dante Rossetti kötetnyi verset írt feleségéhez, legtöbbször megfestett modelljéhez, Elisabeth Siddalhoz (*Sancta Lilies*, 1874)

Edward Burne-Jones számos festményén megjelenik titkos szerelme, múzsája, Maria Zambaco festőnő (*Szerelmem a romok között*, 1873)

Sir Edward John Poynter nóalajakjainak modellje Agnes MacDonal volt, a művész gyönyörű felesége (*Erató, a szerelmi költészet múzsája*, 1870)

Pablo Picasso második felesége, utolsó múzsája, Jacqueline Roque, ahogy a művész látta (*Jacqueline arcképe virágokkal*, 1954)

Égi és földi múzsák

A múzsákat mindig attribútumaikkal (jelvényeikkel) ábrázolták: az „örömet nyújtó” Euterpét, a lírai költészet és a zene múzsáját például fuvolán vagy kettős fuvolán játszva (Hendrick Goltzius: *A kilenc múzsa*, 1592)

Az „elbeszélő” Kleió, a történetírás és a heroikus költészet múzsája papirusztekercset, viasztáblát és íróvesszőt tart a kezében (Hendrick Goltzius: *A kilenc múzsa*, 1592)

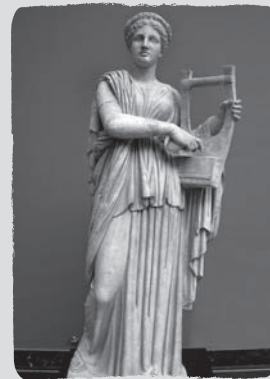

A jókedvet, virágzást jelentő nevű Thália, a színház és a komédia istennője attribútumával, a mosolygó álarccal (Hendrick Goltzius: *A kilenc múzsa*, 1592)

A Parnasszus múzsái

A görög mitológia múzsái – Zeusz főistennek és Mnemoszünének, az emlékezés istennőjének leányai – a monda szerint a Helikon, majd a Parnasszosz hegyén éltek, ahol a költői ihlet forrása fakadt. A szellem és az értelem kilenc gyönyörű istenasszonya istentársaik (elsősorban Apollón) társaságában mulatták

idejüket: zenéltek, táncoltak, énekeltek, és időnként leszálltak a földre, hogy az arra érdemes művészeket, tudós férfiakat halhatatlan művek megalkotására ihlessék. Kalliópé, Euterpé, Erató, Kleió és Polühümnia a költőket, Melpomené és Thália a drámaírókat „csókolta homlokon”, Terpszikhoré a tánc és a zene, Uránia a tudományok, elsősorban a csillagászat múzsája volt.

A szerelmi költészet és a dalok múzsáját, a „búbajos” Eratót leggyakrabban pengetős hangszerrel (kitharával) ábrázolták (Kr. u. 2. század)

A legtöbbször tragikus maszkkal ábrázolt, dallamot jelentő nevű Melpomené a dráma és a gyászénekek istennője volt (Kr. u. 2. század)

A „himnuszokban bővelkedő” Polühümnia, a himnuszok és a vallási költészet múzsája, kezében Hermész isten varázsbotjával (Hendrick Goltzius: *A kilenc múzsa*, 1592)

A „táncával gyönyörködtető” Terpszikhorét, a tánc múzsáját legtöbbször lanttal vagy kitharával, néha táncolva ábrázolták (Hendrick Goltzius: *A kilenc múzsa*, 1592)

A leggyakrabban éggömbbel vagy földgömbbel ábrázolt „mennyei” Uránia, a csillagászat és a csillagjósolás múzsája (Hendrick Goltzius: *A kilenc múzsa*, 1592)

Éljünk, Lesbia, kedves, és szeressünk! / Csak mormogjanak a mogorva vénék... – Catullus római költő Lesbiának nevezett titkos szerelméhez írta fennmaradt költeményeinek legtöbbjét (herculanumi falkép a Kr. e. 1. századból)

Dante Alighieri főművében, az *Isteni színjáték*ban a világirodalom egyik híres műsájával, Beatricével járta be képzeletben a Paradicsomot (Henry Holiday: *Dante és Beatrice találkozása*, 1883)

A tehetséges szobrász, Camille Claudel tíz éven át volt a neves francia szobrász, Auguste Rodin társa, modellje, remekműveinek ihletője (*Camille mint Aurora, a hajnal istennője*, 1895 körül)

Az orosz származású Elena Diakonova (Gala) előbb a költő Paul Éluard szerelme volt, majd a szürrealista festő Salvador Dalí felesége, számos festményen megörökített műsájára

Mint lilium a tövisek közt, olyan az én mátkám a leányok közt... – az Ószövetség legszebb könyve, az *Énekek éneke* a hagyomány szerint a bibliai Salamon király és a szép Szulamit szerelméből született (Reich Károly rajza)

Szépségének nem akadt földi mása, / a lépte égi angyal suhanása... – Laura de Noves nevét a reneszánsz korának neves költője, Francesco Petrarca közel fél évszázadon át írt versei tették halhatatlanná

Halhatatlan földi műsák

A művészetek történetében az égi műsákénál fontosabb szerep jutott a költőket, festőket, zeneszerzőket szerelemre lobbantó, alkotásra ihlető földi műsáknak. A szenvedélyes, vágyakozó vagy éppen kiábrándult költők évszázadokon át írták verseiket fiatal lányokhoz, férjes asszonyokhoz, akiket többnyire a képzeletük formált műsává. Néha

alig ismerték őket – Dante Alighieri állítólag mindössze kétszer találkozott gyermekkori szerelmével, Beatricével –, de nélkülük sok remekmű nem született volna meg.

A műsák kilétét néha titok övezi – Beethoven életrajzíróinak például napjainkig nem sikerült eldönteniük, ki lehetett a „Halhatatlan Kedvesnek” írt levelek címzettje –, mások nevét versek, festmények, zeneművek mentették meg a feledéstől.

Charles Baudelaire francia költő rajza első műsájáról, a Fekete Vénuszként emlegetett Jeanne Duval mulatt színésznőről, akit versében *éjko-szemű szoborhoz, érchomlokú angyalhoz* hasonlít (*Legyen tiéd e vers...*)

Liszt Ferencnek több műsát ajándékozott a sors, utolsóként Carolyne Sayn-Wittgenstein lengyel hercegnőt, a *Szerelmi álmok* és a tervezett esküvőjükre komponált *Ünnepi hangok* ihletőjét

A hatalmas szerelemnek elemészto tüze bánt (**Tartózkodó kérelem**) – Vajda Julianna, a Lilla-dalok ihletője csak a költő halála után olvasta Csokonai Vitéz Mihály hozzá írt verseit (Egger Vilmos: *Lilla a papagájjal*)

Mint egy magasabb isteni lény, örködöl felettem – Baumberg Gabriella, az ünnepelelt osztrák költőnő a hányattatás éveiben is hű társa volt Batsányi Jánosnak (Klein de Muntii festménye nyomán, 1791 körül)

Ámor megszánta életem kínjait... S bérül ölembe tette le Sophiet... – a költő, nyelvújító Kazinczy Ferenc a sors ajándékának tekintette élete szerelmét (utóbb nyolc gyermekének anyját), Török Zsófiát

„Készítsd, műzsám, lantodat, zendítsd muzsikádat!” (névnapi köszöntő)

A magyar irodalom története is bővelkedik remekműveket ihlető műzsákban, titkolt vagy beteljesült szerelmekben, csalódásokban. A műzsák között egyaránt voltak művészek, nagyvilági hölgyek, családanyák. Több ünnepelelt színésznő

inspirálta szépíróinkat versek, színművek megírására Prielle Kornéliától (Petőfi Sándor) Jászai Mariig (Szomory Dezső) vagy Fedák Sáriig (Molnár Ferenc), és szép számmal találunk tehetséges költő- vagy író-társakat, mint: Tanner Ilona (Babits Mihály), Erdős Renée (Bródy Sándor), Kaffka Margit (Szabó Dezső), Szécsi Margit (Nagy László), Polcz Elaine (Mészöly Miklós), Hervay Gizella (Szilágyi Domokos) és mások.

Katona József a reménykedő szerelem idején a *Bánk bán* Melindáját, a keserű csalódást követően a *Rózsa, avagy a tapasztalatlan légy a pókok között* kacér hősnőjét mintázta a híres színésznőről, Déryné Széppataki Rózáról

Fa leszek, ha fának vagy virága. / Ha harmat vagy: én virág leszek... (**Fa leszek, ha...**) – Szendrey Júliát Petőfi Sándor szenvedélyes szerelme tette a legismertebb magyar műzsává (Barabás Miklós metszete)

Mint ifjúság tündér taván / Hattyúi képed felmerül... – Vajda János kései verseiben is felidézte élete végéig reménytelenül szeretett műzsája, Gina –Kratowill Georgina – alakját (**Hűz év múlva**)

Szerelmedért / Fa lennék bérc fejen, / (...) S meghalnék minden év telén... (**Ábránd**) – Csajághy Laura a legszebb jegyajándékként kapta Vörösmarty Mihálytól a házasságuk évében írt verseket

Laborfalvi Róza Jókai Mór életének legtermékenyebb korszakában volt társa, felesége (Gertrudis szerepében a *Bánk bán* előadásán – Barabás Miklós metszete, 1846)

Általam vagy, mert meg én láttalak...
(Elbocsátó, szép üzenet) – Ady Endre és Léda (Brüll Adél) egy évtizeden át tartó, szakításokkal tarkított kapcsolatából előbb az asszonyt dicsőítő, majd porig alázó versek születtek

Megszoktam őt, akár a levegőt, / Ő adja nekem a lélegzetet... **(Feleségemnek)** – Kosztolányi Dezső feleségéhez, a „csupa I, csupa i, csupa o, csupa a” nevű Harmos Ilona színésznőhöz írta verseit

Szeretlek, mint anyját a gyermek, / (...) mint a fényt a termék, / mint lángot a lélek... **(Óda)** – Koszmutza Flóra, akihez József Attila gyönyörű vallomását írta, két költőóriás műzsája volt: József Attilaé és Illyés Gyuláé

Várlak a déli sugárban / Várlak az éji sötétben / Várlak a télben, a nyárbán / Várlak a földön, az égen **(Vallomás)** – Weöres Sándor és Károlyi Amy közel fél évszázadon át voltak egymás társai, műzsái

Már vénülő kezemmel / Fogom meg a kezedet... **(Őrizem a szemed)** – írta a már beteg Ady feleségének, Csinszkanak (Boncza Bertának), aki a költő halála után Babits Mihálynak is műzsája lett

És egész elhibázott életemben / Élsz és uralkodol örökkön... **(Anna örök)** – Juhász Gyula alig ismerte szerelmi költészetének ihletőjét, a reménytelenül szeretett Sárvári Anna nagyváradi színésznőt

A legelső ismert magyar műzsa a Balassi Bálint által hat éven át reménytelenül szeretett, verseiben Júliának nevezett Losonczi Anna volt, akinek emlékét a költő gyönyörű sorai idézik: *Szerelmedben meggyúlt szívem, csak tégedet óhajt lelkem **(Hogy Júliára találja...)***

A szenvedélyes, viharos vagy éppen botrányos kapcsolatok emlékét őrző művek közt – irodalmunkban talán egyedülállóan – a

nyugodt, boldog, beteljesült szerelmet, a házastársi boldogságot tükrözik Radnóti Miklós Gyarmati Fannihoz írt versei. Legmegrendítőbb vallomásait a munkatáborban, a halál árnyékában írta: *Mikor láthatlak újra, nem tudom már, / ki biztos voltál, súlyos, mint a zsoldár, / s szép mint a fény és oly szép mint az árnyék, / s kihez vakon, némán is eltalálnék... **(Levél a hitveshez)***.

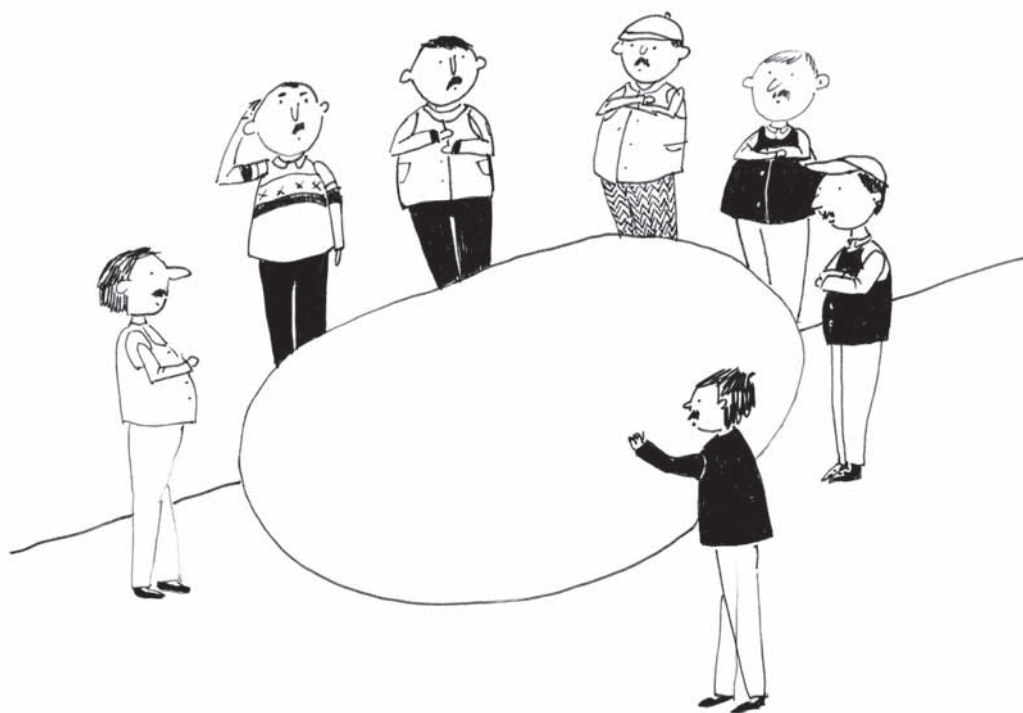
Órák és percek helyett fogadd el egész életemet, / virágok helyett egész mezőt... **(Engesztelő ajándék)** – Babits Mihálynak nemcsak felesége, szellemi társa is volt a Török Sophie álnéven író Tanner Ilona

Te állandó vagy bennem a mozgó zűrzavarban, tudatom mélyén fénylesz örökre mozdulatlan **(Razglednicák)** – az idén, 102 éves korában elhunyt Gyarmati Fanni volt Radnóti Miklós diákkori szerelme, barátja, egyetlen műzsája

Erdélyi rátótiádák

Történt egyszer, hogy a gyulafirátóti határpásztor egy óriás tököt talált a mezőn. Nem tudta eldönteni, hogy mi lehet; ezért magával vitte, a falu kupaktanácsa elé. A nem éppen bölcs férfiak úgy döntöttek, hogy a tök – tojás. Mivel egy csikót véltek látni a falu határában, csikótojásnak vélték. S hogy ne vesszen kárba a váratlan ajándék, a falu elöljárói rendre kotelni kezdtek rajta, hogy kikeljen belőle a kis csikó. Teltek a hetek, s amikor a tök bűzleni kezdett, úgy vélték, hogy a tojás megzúpult. Egyedül a bíró erősítette: még ülni kell rajta, hogy kikeljen belőle az újszülött. Végül a hatalmas záptojást a falu dombjára vitték, s onnan legurították. Gurult a tök, gurult, s egy bokor tövében elakadt. A bokorban viszont épp egy kisnyúl aludta az igazak álmát, a tök érkezésétől azonban riadtan szaladni kezdett. – A kiscsikó a tojásból, ugye, mondtam, hogy költeni kell?! – kiáltotta a falu bírója.

Gyulafirátót középkori eredetű magyarországi település, mintegy háromezer lakossal. A középkorban vallási központ volt, a 13. századtól kolostor működött ott. Ma Veszprém város részét képezi. Bugyuta, nevetségessé váló lakóiról több, a fentihez hasonló tréfás mese kapott lábra. A falu nevéből kapták a nevüket, úgy hívják őket, hogy rátótiádák. *Rátótiádának, falucsúfolónak*, tágabban *csúfolónak* nevezzük azokat a valós vagy valósnak beállított, valójában azonban kitalált történeteket, amelyek

valakit nevetségessé tesznek egy rossz tulajdonsága, jellemhibája, főként butasága miatt. A rátótiádák főszereplője az egész közösséget képviseli, elszólását vagy tettét felelemlegetve az egész közösséget ironizálják.

Bizonyára ti magatok is jól tudjátok, hogy egyik osztály tanulói történeteket mondanak a másik osztályról, falvakban az alszegiek a felszegiekről, egyik falu lakói a másikéiról, a falusiak a városiakról, sőt, egyik országbeliek a másik ország lakóiról. Ezek a történetek valójában apokrif eredetűek, tehát ellenőrizhetetlenek, s nem is igazságértékük révén jutnak szerephez. Előadásuknak kedveznek azok az együttléti alkalmak, amelyeken különböző közösségek képviselői vesznek részt (lakodalom, munkahely, ingázás), s a beszélgetés folyamán megtörténik a személyek közösségek szerinti azonosítása. A hagyományosan, megegyezés alapján egy-egy közösséghez, településhez, annak lakóihoz hozzárendelt történetek (akár csak a híresztelések, a szóláshasonlatok, az emlékezetes mondások, az étkezés-, öltözet-, építkezés-, gazdálkodásbeli specifikumok) *a térben, az időben, a társadalomban való tájékozódás*, a társadalom megtaníthatóságának, számontarthatóságának, a lokális múlt felidézésének szerepét tölti be. Az *évődés, élcélődés, ugratás* provokatív nyelvi viselkedés. Sikere a történet előadásától, időzítésétől, az előadó nyelvi leleményességétől, akár csak a célba

vett személy reakciójától függ. Ily módon a rátótiáda (pozitív és negatív) előítéletet termel, forgalmaz, fogadtat el. Szerepe a másságra való ráfigyelés, a más-ság megjelenítése, ironizálása, tudatosítása, elfogadtatása. A rátótiáda valójában egy közösségbe illeszti be a helyesen ítélőket és a hibázókat, s ezáltal nem alássa, hanem erősíti, árnyalja az összetartozás tudatát.

Az Erdély közepén található város, Torda egy kismalacról híresült el. Egy alkalommal a vásárba idegen szekeres érkezett, aki a nagy forgatagban akaratlanul elgázolt egy kéthetes kismalacot. Az állat gazdája törvény elé vitte a szekerest, magas kártérítést követelve tőle. „Mily nagy lehetett a malac?” – kérdezte a bíró a kárpótlás megítélésekor. „Bizony lehetett az két hónapos!” – túlzott a busás kártérítés reményében a károsult tordai gazda. „Az nem lehet – döntött a bíró –, mert a kéthónapos tordai malacnak lett volna annyi esze, hogy a kerék alá ne kerüljön.” A bírónak ez a bölcs szentenciája híresült el az *okos, mint a tordai malac* szóláshasonlatban.

Duka János Margittán született 1907-ben, Csíkszeredában szerzett tanítói oklevelet. Tanító, tanfelügyelő volt. 1990-ben hunyt el Csíkszeredában. A székely falvakat járva gyűjtötte össze azokat a rátótiádákat, amelyek révén a székely falvak évődtek egymással. Ebből a gyűjteményből (*Üti Páké Barátost. Csúfolódó székely népköltészet*, Csíkszereda, 1995) válogattunk számotokra néhány történetet.

Homoródjánosfalva lakóit medvéseknek csúfolják. Egyszer betévedt a faluba egy nagy fekete kutya. Ezt valaki medvének nézte, mire futótűzként terjedt el: „Betört a faluba egy medve!”. Természetesen senki sem mert addig kimozdulni a házból, míg valaki meg nem hallotta a medvét „ugatni”, mire a félelem lassan feloldódott. (Elmondta Geréb Dávid, 40 éves, Homoródszentpál, 1939)

A lövéteiek kezdetben nem ismerték a macskát. Valahonnan mégis került egy a faluba, és nem győzték bámulni, hogy fogdossa össze az egereket, és milyen

mohón falja fel azokat. Egy darabig bámulták, de ahogy kezdett fogyni az egér, ők is kezdtek nyugtalankodni: mi lesz, ha kipusztul az egér?

– Akkor a macska minket fog felfalni! – mondotta egy kétségbeesett falubeli.

Nosza, tanácskozni kezdtek, s ott helyben elhatározták, hogy a veszélyes állapot el kell pusztítani. Házat ígértek annak a bátor lövéteinek, aki rászánja magát erre a hőstetre. Hosszas keresgélés után végre rátaláltak egy legényre, aki vállalkozott a macska elpusztítására.

Az egész falu népe odacsődült csodálni. A legény pedig büszkén fogta karjaiba a veszedelmes macskát, felmászott vele a toronyba, és onnan elszánt vakmerőséggel leugrott a földre. A legény nyomban szörnyethalt, de a macska csodálatos módon élve maradt. (Elmondta Illyés András, 40 éves, Szentegyházsfalu, 1952)

Mezítlábásoknak is gúnyolják a bitaiakat, ezzel fősvénységüket pellengérezik ki.

Bitát olyan takarékos nép lakja, hogy híre van az egész környéken. A bitaiak Nagyborosnyóra járnak a vásárba, s hogy el ne kopjon lábbelijük a hosszú úton, rendesen mezítláb mennek a község széléig. Ott leülnek, felhúzzák a vállon vagy a tarisznyában hozott cipőt, csizmát, és abban mennek a vásártérre, ahol ugyancsak ágálnak, feszítenek a tiszta, fényesre pucolt lábbeliben.

Hazafelé menet aztán ismét leülnek a község szélén, lehúzzák a gondosan féltett cipőt, csizmát, visszateszik a tarisznyába vagy összekötik, átvetik a vállukon, és mezítláb folytatják útjukat egészen hazáig.

Joggal megérdemlik tehát a mezítlábás jelzőt. (Elmondta Bojér János, 60 éves, Sepsiszentgyörgy, 1956)

Keszeg Ágnes illusztrációi

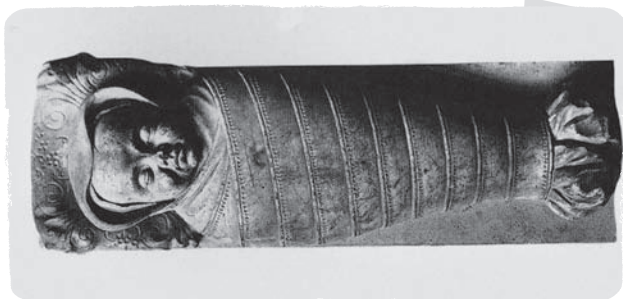
A gyermek helyzete a középkorban (Nyugat-Európa)

A kora középkorban a felnőttek gyermekekhez való viszonyáról mindent elárul az a tény, hogy a 10–11. században nem találunk képzőművészeti alkotásban gyermekábrázolást. Később is csak úgy jelenik meg, mint egy kicsinyített felnőtt.

Egy gazdag család három gyermeke
(francia, 15. század)

Az a bensőséges kapcsolat, ami ma jellemzi a szülő és gyermek viszonyát, nem volt általános akkor. Ennek fő oka a magas csecsemőhalandóság volt. A gyermekek fele nem érte meg a felnőttkort, hétéves koruk előtt meghaltak, így a szülők próbáltak nem kötődni annyira a gyermekhez. Általános volt a tehetősebbek körében, hogy dajka szoptatta, nevelte a gyermeket, aki nem sok gondot fordított a csecsemőre. Gyakran előfordult, hogy szorosan bepólyálták, ópiumcseppekkel nyugtatták.

Pólyás csecsemő halotti képmása (Itália, 15. század)

Tovább élt a törvény tiltása ellenére az ún. gyermekkitevés gyakorlata. A kitett csecsemőt az egyház védte, általában a kolostorok fogadták be, ahol szerzetesnek nevelték.

A halál egy gyermekért jön (francia fametszet egy 15. századi haláltánc-sorozatból)

Ha egy gyermek megérte a hétéves kort, általában el kellett hagynia otthonát, s innentől kezdve felnőttnek számított. A szegény gyermekek szolgálni mentek, a gazdagok gyermekei tanulni.

A középkorban a hatalom birtokosait két nagy csoportba oszthatjuk: egyházi és világi hatalmasok. Az egyháznak (katolikus egyház) ebben a korban óriási befolyása volt az emberek mindennapi életére. Az oktatásban is nagy szerepe volt.

A 9. században szerveződött meg a plébániai iskolahálózat, amelynek feladata a papképzés volt. Ide gyűjtötték össze a tehetséges gyermekeket, akár a legelső néprétegből is. Ezekben az iskolákban a tanulók nem életkorok szerint különültek el, hanem a tanulmányokban való előrehaladás alapján. Ez a rendszer egészen a 18. századig megmaradt. A tananyag gerincét az olvasás (lectura) és az éneklés (cantus) alkotta.

Már a kora kereszténység idején is sok ember választotta az askétikus (önmegtartóztató), magányos remeteéletet, mert azt vallották, hogy ez az út, a bűnös világtól való elfordulás vezet a lélek üdvözüléséhez. Belőlük szerveződtek az első kolostori közösségek, akik szabályzat (regula) szerint éltek.

A kolostorokban a szerzetesek tanítással is foglalkoztak. A nagy kolostorokban kétfajta iskola is működött. Egy belső iskola a leendő szerzetesek (oblátusok) számára, egy külső iskola pedig a világi papok képzésére. A legfontosabb képzés az olvasás tanítása volt. Míg nem jöttek létre más oktatási intézmények, a kolostor volt az egyetlen hely, ahol a gyermekek megismerkedhettek az olvasással. A kolostorok falain belül nemcsak gazdag, hanem szegény gyermekek is élhettek, tanulhattak. A szegény gyermek, ha tehetséges volt, nyitva állt előtte a papi pálya, ami a szegények számára az egyetlen lehetőséget jelentette a társadalmi hierarchián való feljebbjutáshoz. A kolostorokban nevelődtek ki a klérus (egyházi rend)

tagjai, s itt dolgozták ki a tananyagot, azt a műveltségi anyagot, amellyel rendelkezni kellett egy művelt egyházfinak. Az antik műveltség ismereteit három komplex tantárgyba olvastották bele, így jött létre a grammatika (nyelvtan), a diktámen („írásművészet”) és a kompútusz (számolás, geometria, csillagászati ismeretek).

Septem artes liberales (hét szabad művészet)

A papi műveltség elsajátításának további szinterei voltak a székesegyházi, más néven káptalani iskolák. Ezek az intézmények egyházi központokban működtek, és folyamatosan fejlődtek. Az alapműveltség – olvasás, éneklés – mellett tanították a három tantárgyat.

A középkorban a 11–12. században jöttek létre az első egyetemek, a maiak ősei. Az első „universitas” Bolognában szerveződött, a második, a Sorbonne, Párizsban. Ezek ma is működnek, a világ leghíresebb, legjobb egyetemei közé tartoznak.

A párizsi egyetemnek – ez tekinthető a középkori egyetemek „prototípusának” – négy kara (fakultása) volt: három felsőbb (teológiai, jogi, orvosi) és egy alsóbb, a facultas artium, a filozófiai kar. Utóbbi előkészítő szerepet töltött be, itt sajtátították el a hallgatók az alapvető tudományos műveltséget.

Andrea da Firenze: Részlet az Aquinói Szent Tamás diadala című festményről (Itália, 14. század vége)

Joghallgatók a bolognai egyetemen a híres jogtudós, Giovanni da Legnano előadását hallgatják (Itália, 1385 körül)

A Transzfogaras magasában

Románia legmagasabb hegycsúcsa a Fogarasi havasokban található Moldoveanu csúcs, a maga 2544 méteres magasságával. Bár a Transzfogaras néven ismert út nem halad az említett csúcs közelében, számos látnivalót, lenyűgöző szépségű tájat elérhetünk itt haladva, a Bâlea-tavat is megközelíthetjük rajta. Autóval vagy autóbuszsal is jól járható, de csak nyáron, télen a nagy hó és a lavinaveszély miatt zárva van.

Az út 90 kilométer hosszú, és Alsóárpás, valamint Curtea de Argeș között húzódik. Előbbi település Brassó és Szeben között található. Az úton számos híd, viadukt, alagút is található, a szerpentinek miatt pedig, főleg esős

és ködös időben, körültekintő vezetést igényel. A látvány azonban kárpótolhat bennünket, a Bâlea-tó melletti séta (főleg, ha éppen nincs ott még rajtunk kívül túl sok turista) pedig biztosan emlékezetes marad.

A nagy magasság miatt számítani kell, tavasszal és ősszel is, hirtelen lehűlésre, havazásra.

Akkezdet Phiai

Az együttes, amellyel ebben a hónapban foglalkozunk, egyáltalán nem klasszikus, öreg és unalmas. Amióta működik, minden tinédzsergeneráció az ő zenéjén nőtt fel. Méltán nevezhető a budapesti underground hip-hop nagyágyújának, habár ezt a kifejezést eléggé elcsépeltnek tartom. Három alkotó emberről van szó, akik több területen is képesek folyamatosan újat létrehozni. Az igazi kortárs zene és költészet találkozik muzsikájukban – hiszen nevükben a két darab „k” a kortárs költészetet jelenti.

A formáció tagjai előbb Saiid (Süveg Márk) és Újonc (Závada Péter) voltak, ők 1996-ban álltak össze, akkor még Higher Tone Alliance néven. Még tizenévesként előbb csak zeneszerzéssel foglalkoztak, fél év múlva angolul kezdtek el dalszöveget írni. Később úgy döntöttek, magyar nyelvre váltanak, így 1999-ben Akkezdet Phiai néven alakultak újjá. Csatlakozott aztán hozzájuk Dj Frequent (Havas Patrik), aki 2004 óta tagja a csapatnak mint dj és producer, addig Saiid menedzselte az együttest.

Mivel szerencsém van ismerni személyesen is őket, kijelenthetem, hogy olyan gondolkodó és kereső emberek ők, akiket érdemes meghallgatni.

Szövegeik a rap-szövegekre jellemzően néhol obszcén szavakkal közlik a hallgatóval a fiúk világról alkotott képét. Nem azt a képet szeretném róluk elhítni, hogy angyalok: igen, használnak trágár szavakat, de számomra nem is ez a

kérdés. A szubkultúra jegyeit képviselő underground hip-hopjuk ugyanis attól lesz sajátos, ahogyan képesek szövegeiket már-már a költészet szintjére emelni. Mindezt úgy, hogy közben nem törekednek arra, hogy a költészet és rap határait meghatározzák. Saiid maga is így vélekedik a rap és a költészet határainról: „Senki nem tudja megmondani, hogy hol húzódnak pontosan. Én sem, és nem is akarom. Egy utcagyerek jót nevet a fiatal irodalmi közege, «hadd művészkedjenek» – miközben sokszor irigylit az a fajta műveltséget, amit odaát látni vél. A fiatal művészurak viszont legtöbbször lehet, hogy nagyon olvasottan és művelten, de cseppet sem bölcsen egyszerűen lenéznek az egyszerű embert, mégis titkon irigylit azt az erőt és kiállást, ami az utcagyereknek «adatott meg». Mint mindig, ebben az esetben is középen van valahol a megoldás.”

Két albumukkal ezt a közéletet próbálták jární. Az első *Akkezdet* (2003) címmel még egy haver lakásán vették fel. Egy év alatt olyan népszerű lett, hogy az egész országban, sőt, még itt Erdélyben is minden „laza fiú” kívülről skandálta a szövegeiket.

Második albumuk, a *Kottazúr* (2010) című egy új világot mutat be a „mocskos szájú” rapperekről. Sokkal filozofikusabb, érettebb és tisztább szöveggel dolgoznak. Igazi kedvencem a *Zenebuddhizmus* című daluk, amelyet muszáj meghallgatnotok. Lényege: „A lelked a dallam, a tested ritmus, az elme az rím, ez zenebuddhizmus.”

Cimbi naplója

Szijasztok!

Érzitek esztet a zillatot? Strandszag, fagyilat, egész nap fárasztot számittógép s telefon. Ez a vakácijó illata! Nekem a kedvencem. Szután jáccok a 2048-al amig csak akarok. Svégre nem kel korán kelni, mert higgyétek el, nem igaz a köszmondás hogy ki korán kel aranyat nyer. Az igaz, hogy ki korán kel egész nap álmos. Van egy osztájtársam arra még joban igaz, mert ő bármikor kel mindig álmos, met ugy keresztelte a pap, hogy Álmos. Igaz, vizipisztojal keresztelte, úgy megjíett tőlle mikor meglátta. Persze előre aszite, kostoló, de asztán látta, foga van. Met foga volt már amikor születet segy kicsike szakála. Most már akkora szakála van mint a Télaponak. A fogai is megmarattak. Mind a négy. Annyit váltosztak, hogy most tigrismintásak. Egyik fekete, másik sárga.

A közmondásról még csak anyit hogy a multkor kaptam ösztöndíjat a ziskolába, s rejájöttem hogy a pénznek tényleg nincs szaga, de a pénztáros néninek van. Amikor beléptem a zirodába, aszt hitem, könygázt dobott valaki, úgy könyeztem a szagtól. Kérdezte a pénztáros néni, mér sirok, mondtam neki, többet ne beszéljen! Erre aszt kérdi, mijért? Olyan kevés volt a pénz, amit fel kellett volna vegyek, hogy inkább othagytam még mielőt joban kifogatott volna. A szomszéd disznópalyta ehez képest párizsi parfümszalón.

Azért akartak pénzt adni met részt vetem a zene olimpijászon. Én cipeltem fel, még 7 gyermekel, a versenyzongorát a zemeletre. Igaz, vagy kéccer odakopintottuk, amire felvitük, arra bilentek a bilentyük, amere bilent a zongora. S a hátsó lábát véletlenül elől csavartuk vissza. Kezdet is ordítani a zenetanár, de montam neki, ne áriázzon, a koncert később lesz. Erre megnyugodot, mind fagyiarus a méjhüttöbe, s rámmosojgott. Hát ha Álmos foga tigrismintás, erre a zebraminta a hejes kifejezés. Na de mire megnyugodot a zenetanár, megérkezet a tanárnő. Nonstoppnak hívjuk, mindig nyitva van a szája. Feneke akkora, hogy négyen körbeülhetnénk kártyázni, s még maradna kettőnek hely, mégis asziszí, hogy ő Hófehérke. Végül is lehetne. Kár, hogy a szoknyája alá bebúlytak a törpék.

Na de mindegy, nem is érdekesek ezek a dolgok. Ami fontos, az az illat, ami most már még közeleb érödik. Érzitek? Strand, fagyí, fárasztott számittógép s telefon. A vakácijó illata! Várlak, vakácijó!!!

Éjjen a csengő, éjjen a hoszú szünet!

Fészekbalhé

Csillag István rajzai

Ikrek

Helyezzétek el a megadott szavakat a mellékelt két egyforma hálóban, egyet-egyét segítségül előre beírtunk!

2 betűsek: AD, AL, DO, ID, IK, IM, LE, MA, OL, ON, PI, RZ, TA, TA, TT, TT

3 betűsek: ADÓ, AKÓ, AZT, DÓM, IDA, IDE, IZA, KAR, KÖZ, LEP, MAR, RAB, ROP, ÓRA, ÖNT, ZAJ

4 betűsek: AKAR, ÁRAM, ÁROK, ÁRON, KARÓ, KARÓ, KÁMA, ÓKOR, OMÁR, OPAK, OPÁL, RAKÓ, RÓKA, RÓMA, TOJÓ, ZAKÓ

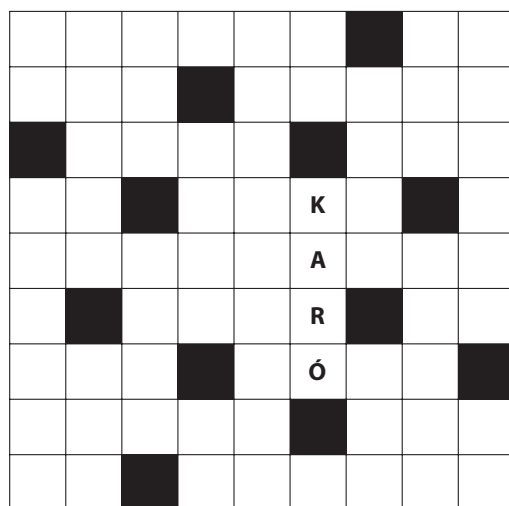
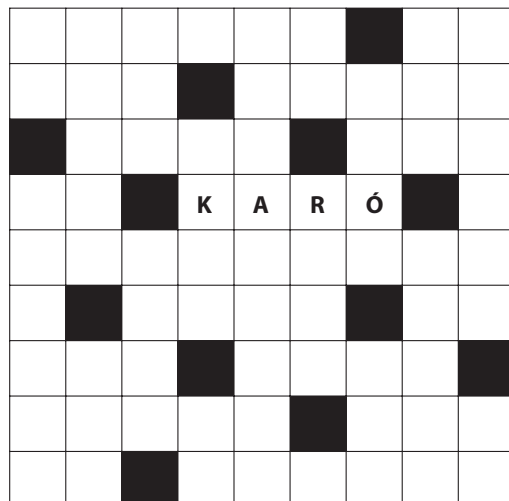
5 betűsek: ADÓDÓ, ADOMA, AKONA, ALÁZÓ, ARADI, AZORI, ÁTADÓ, ILONA

6 betűsek: DOBZSE, IMÁDAT, KORONA, MARIKA, OKOZAT, OKOZAT, PALOTA, ZSAROL

9 betűsek: KALAMÁRIS, KATAMARÁN, MAKARÓNIS, TAKARÓZIK

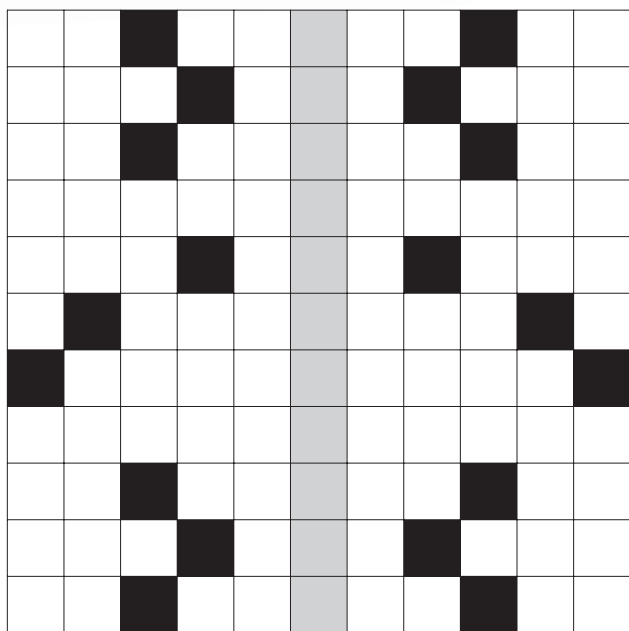

Csillag István rajzai

Berakós rejtvény

Helyezzétek el a megadott szavakat a mellékelt hálóban! Ha jól dolgoztatok, akkor a sötétített sorban az egyik magyar király híres katonaságának a neve a végső megfejtés!

2 betűsek: EL,ET, EZ, ÉH, LA, LE, LÓ, LŐ, NE, ÓN, RE, TE

3 betűsek: APÓ, BEM, CÉL, EKE, ETE, FED, LEK, LEN, LER, NIS, REN, RÉN

4 betűsek: BOCS, REND

5 betűsek: BEFÉR, BENÉZ, DARÁL, HIZIK, KERET, LELÉP, LENÉZ, LÖKET, VELEM

6 betűsek: ÉNEKES, ODASÓZ

7 betűs: LETEKER

9 betűs: BELESÉTÁL

11 betűsek: ELŐRETERELŐ, ÉNEKEK ÉNEKE, KIVEREKEDÉS, SZŐLŐGEREZD

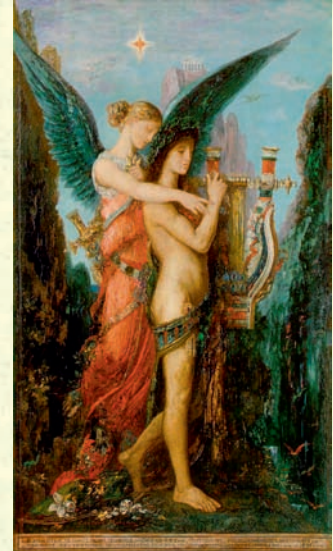

Égi múzsák festők vásznain

Andea Mantegna kompozícióján a táncoló múzsák és az istenek – Apollón, Héphaisztosz, Arész, Aphrodité és Hermész – mellett a költészetet jelképező Pégaszosz is megjelenik (*Parnasszus*, 1497)

Kezdjük a dalt immár
Helikon Múzsái nevével
– Héziadosz, a Kr. e. 8.
században élt görög költő,
mint írta, a múzsák énekét
jegyezte le az emberek
számára arról, *ami van,*
ami lesz és ami volt (Gustav
Moreau: *Héziadosz és*
Melpomené, 1891)

Eustache le Sueur
a történetírás
múzsáját, „a dicsőség
hírnökét” könyvvel
és harsonnával, a lírai
költészetét fuvalával,
a vígjátékét álarccal
kezában ábrázolta
(*Kleió, Euterpé és*
Thália, 1650-es évek)

A csillagászat és az epikus költészet múzsái:
a „mennyei” Uránia és a „szép szavú” Kalliopé
(Simon Vouet: *Uránia és Kalliopé*, 1634)

Jean-Marc Nattier
táncolva, kezében
kítarával és pengetővel
ábrázolta a tánc és
a kardalok mitológiai
múzsáját (*Terpszikhoré*,
1739)

Jan Vermeer van Delft
egyetlen, önmagáról készült
képének babérkoszorúval
koronázott, kezében könyvet
és trombitát tartó nőalakja a
történetírás múzsája:
Kleió (*A festő és modellje*,
1670 körül)

The logo for 'Cimbora' is written in a stylized, rounded font. The letter 'i' has a small flower-like symbol above it. The background of the logo is a light, textured paper-like surface.A cartoon fox character with large blue eyes, a wide smile, and a blue shirt is shown from the chest up. It is holding a green pencil and appears to be drawing on a white circular area. The fox has a long, bushy tail.

Rendeld meg most
a **Cimborát**
a 2014-2015-ös tanévre!

A cartoon fox character with large blue eyes and a slight smile is shown from the waist up. It is wearing a blue shirt and brown pants. The fox has a long, bushy tail.

Éves előfizetési díj:

30 RON (3,33 RON / lapszám)

Az előfizetési díjat két részletben is
kifizetheted.

A cartoon fox character with large blue eyes and a wide smile is shown from the chest up. It is holding a white circular area with its hands. The fox has a long, bushy tail.

A Cimbora ára nem előfizetőknek:

4 RON / lapszám.

- KERESD AZ ISKOLAI TERJESZTŐNÉL •
- érdeklődj a 0752-062-885-ös telefonszámon •
- írd a cimboramail@gmail.com címre •

www.cimbora.net